

5. Morfosintaxi verbal

- (a) **Les categories del verb amazic:** Mentre que el nom amazic té tres categories morfològiques (gènere, nombre i estat), el verb en té set, quatre d'obligatòries a totes les formes (aspecte, persona, nombre i gènere) i tres d'opcionals (negació, mode i diàtesi). Per tant, la complexitat de la morfologia del verb és major que la del nom. Les set categories verbals de l'amazic reben la següent caracterització formal:

categoria verbal	caraterització formal
aspecte	tema (lexema + apofonia/tensió)
persona	afix de persona-nombre-gènere
nombre	afix de persona-nombre-gènere
gènere	afix de persona-nombre-gènere
negació	apofonia <i>-i-</i>
mode	partícula modal
diàtesi	prefix derivatiu

Com es pot apreciar al quadre, un sol morfema, l'afix de persona-nombre-gènere, marca tres categories (persona, nombre i gènere). Aquesta capacitat de fusionar diverses categories en un sol morfema és característica de les llengües tipològicament sintètiques, com són les afroasiàtiques.

- (b) **Segmentació en morfemes del verb amazic:**

La següent forma verbal, que mostrem en segmentació morfològica, conté les quatre categories que ha de presentar necessàriament tot verb amazic:

- ξ - √ | - o • prefix de persona-nombre-gènere ξ- *i-* {j}: informa de 3a persona singular masculí
i - g n - a • tema -√|o- *-gna-* {gnv}: conté el lexema {gn} (basat en l'arrel √√| GN 'cosir')
3sgm'cosir'acomp • marca aspectual d'acomplert -o- *-a* {-v}: informa de l'aspecte acomplert
 'ell ha cosit'

La següent forma conté sis categories verbals:

- o Λ ++ ∘ - √ | - ∘ - | ! • oΛ *ad* {vd}: informa del mode subjuntiu
a d t t u - g n - u - n! • derivatiu ++∘- *ttu-* {t:w}: informa de la diàtesi passiva
mod pass 'cosir' aor 3plm • tema -√|o- *-gnu-* {gnu}: conté el lexema {gn} (√√| GN 'cosir')
 '(tant de bo que) siguin cosits!' • marca aspectual d'aorist -∘- *-u* {-u}: informa de l'aspecte aorist
 • sufix de persona-nombre-gènere -| - *-n-* {n}: informa de la 3a persona del plural masculí

Sobre els elements dels lexemes, convé tenir presents les nocions teòriques descrites a § 2.1.

5.1. Persona, nombre i gènere

Un sol morfema caracteritza sintèticament les categories de persona, nombre i gènere en el verb amazic. Els afixos de persona-nombre-gènere, que tenen origen en els pronoms personals, poden adoptar les formes de sufix, prefix o circumfix.

5.1.1. Afixos de persona-nombre-gènere normals

Tots els temes verbals de l'amazic (aorist, acomplert, acomplert negatiu, incomplert i incomplert negatiu) es conjuguen amb els mateixos índexs de persona-nombre-gènere, fet que facilita considerablement l'aprenentatge de la flexió verbal de l'amazic, que no té més que un model de "conjugació", amb l'única excepció dels verbs estatus de qualitat en alguns dialectes. A més a més, gairebé no hi ha variació dialectal en els afixos de persona, amb una tímida excepció en la terminació de la segona persona del singular. Aquesta homogeneïtat flexiva, però, és el resultat de llargs processos analògics —en part encara en curs— que han culminat en la confluència de dues conjugacions originàriament ben diferenciades en perspectiva afroasiàtica, la perfectiva i la imperfectiva, en una de sola en amazic modern. Els índexs de persona-nombre-gènere de l'amazic comprenen tres sufixos (1a sg, 3a pl m, 3 pl f), tres prefixos (3a sg m, 3a sg f, 1a pl) i tres circumfixos (2a sg, 2 pl m, 2 pl f):

	afixos de persona-nombre-gènere comuns	variants diatòpiques elevades a l'estàndard
1a sg	__ϣ __y	
2a sg	+__Λ t__d	CLĤ-MZYM +__+ t__t, QBYL +__E t__d
3a sg m	ξV__ yV__ / ξC__ iC__	
3a sg f	+__ t__	
1a pl	l__ n__	
2a pl m	+__C t__m	
2a pl f	+__C+ t__mt	
3a pl m	__l __n	
3a pl f	__l+ __nt	

Model: ⵙⵓⵔ *krz* 'llaurar':

1a sg	ⵙⵓⵔ <i>krzy</i> 'he llaurat'	
2a sg	+ⵙⵓⵔⵏ <i>tkrzd</i> 'has llaurat'	CLĤ-MZYM +ⵙⵓⵔ+ <i>tkrzt</i> , QBYL +ⵙⵓⵔE <i>tkrzd</i>
3a sg m	ξⵙⵓⵔ <i>ikrz</i> 'ha (m) llaurat'	
3a sg f	+ⵙⵓⵔ <i>tkrz</i> 'ha (f) llaurat'	
1a pl	lⵙⵓⵔ <i>nkrz</i> 'hem llaurat'	
2a pl m	+ⵙⵓⵔC <i>tkrzm</i> 'heu (m) llaurat'	
2a pl f	+ⵙⵓⵔC+ <i>tkrzt</i> 'heu (f) llaurat'	
3a pl m	ⵙⵓⵔl <i>krzn</i> 'han (m) llaurat'	
3a pl f	ⵙⵓⵔl+ <i>krznt</i> 'han (f) llaurat'	

Només hi ha tres flexions verbals en AS que escapen a aquests afixos de persona-nombre-gènere, la d'imperatiu (§ 5.1.3), la de participi (§ 5.1.4) i la de l'acomplert dels verbs de qualitat en alguns dialectes (§ 5.1.2). En el dialecte de ḡDMS (de fora de l'AS) hi ha encara una quarta flexió verbal, la del futur, que presenta uns afixos de persona-nombre-gènere diferenciats, però no se sap si és una romanalla d'origen protoamazic o si és una innovació particular d'aquest dialecte.

5.1.2. Sufixos de persona-nombre-gènere de l'acomplert dels verbs de qualitat

Hi ha una categoria de verbs lèxicament determinats, la dels verbs de qualitat (§ 5.3.1.4), que segueixen una conjugació específica, caracteritzada perquè els índexs de persona-nombre-gènere són únicament sufixos. No tots els verbs que designen semànticament una qualitat segueixen morfològicament la flexió de verbs de qualitat i, inversament, no són solament els verbs que "traduïm" en català com a adjectius qualificatius els que es caracteritzen formalment en amazic com a verbs de qualitat. Els verbs de qualitat constitueixen una categoria força estable (tot i que no del tot tancada) de verbs. L'antiguitat, en perspectiva protoamaziga, d'aquesta conjugació està assegurada pel fet que està testimoniada en dialectes dels quatre blocs de l'amazic: AS (QBYL, GRR, CLĤ medieval), AOc (ZNG), AOr (ḡDMS, NFS) i AM (TRG). Al mateix temps, en perspectiva afroasiàtica, sabem que es tracta d'una d'innovació particular de l'amazic —en QBYLO fins i tot es poden resseguir les baules d'aquesta evolució—, per tal com s'ha pogut determinar que es tracta d'una verbalització d'antics adjectius mitjançant la sufixació dels pronoms personals d'acusatiu, completada o substituïda en algunes persones (per interferències analògiques) amb formes sufixades dels índexs de persona dels verbs normals —en TRG podem trobar-ne també de prefixades i de circumfixades—. Aquesta sufixació ha servit per a dotar aquells vells adjectius d'una conjugació pròpia. En aquesta categoria de verbs, no hi ha un tema d'acomplert negatiu que s'oposi al positiu.

Sufixos de persona-nombre-gènere de l'acomplert de verbs de qualitat en QBYL

(model: ξCϣ°O *imyur* 'ésser gran')

1a sg	__ϣ __y	CϣZOϣ <i>mqqry</i> 'sóc (o era) gran'
2a sg	__E __d	CϣZOE <i>mqqrd</i> 'ets (o eres) gran'
3a sg m	__∅ __∅	CϣZO <i>mqqr</i> 'és (m) (o era) gran'
3a sg f	__+ __t	CϣZO+ <i>mqqrt</i> 'és (f) (o era) gran'
1a pl	__ξ+ __it	CϣZOξ+ <i>mqqrit</i> 'som (o érem) grans'
2a pl	__ξ+ __it	CϣZOξ+ <i>mqqrit</i> 'sou (o éreu) grans'
3a pl	__ξ+ __it	CϣZOξ+ <i>mqqrit</i> 'són (o eren) grans'

La conjugació sufixada dels verbs de qualitat contrasta amb la dels verbs normal. Amb el temps, l'analogia ha fet que a la major part de dialectes s'acabessin imposant els afixos de persona-gènere-nombre normals, de manera que només podem elevar a l'estàndard la conjugació característica dels verbs de qualitat en aquells components que la mantenen viva (bàsicament QBYL i GRR), mentre que a la resta (CLH, MZY, RIF, CW, FIG, MZB, WRG, etc.) s'ha de donar per consumada la conjugació normal també per als verbs de qualitat. Així, per exemple, mentre que en QBYL es diu $\square Z Z O \dagger$ *mqqrt* 'ella és (o era) gran', a la resta de l'AS es diu $\dagger \square Z Z \circ O$ *tmqur* 'ídem'.

5.1.3. Sufixos de persona-nombre-gènere de l'imperatiu

D'imperatiu, n'hi ha d'aorist i d'incomplert. La 2a persona del singular de l'imperatiu d'aorist és la forma en què s'enuncien els verbs als diccionaris i gramàtiques, atès que proporciona el tema d'aorist pur despullat d'afixos.

Afixos d'imperatiu normals

2a sg	$_ \emptyset$ $_ \emptyset$	$\square O \text{Ж}!$ <i>krz!</i> 'llaureu!'
2a pl m	$_ \circ \dagger / \dagger$ $_ _ at / t$	$\square O \text{Ж} \circ \dagger!$ <i>krzat!</i> 'llaureu! (m)'
2a pl f	$_ \circ \square \dagger / \square \dagger$ $_ _ amt / mt$	$\square O \text{Ж} \circ \square \dagger!$ <i>krzamt!</i> 'llaureu! (f)'

A més a més, podem trobar, bàsicament en CLH, imperatius inclusius, en què la 1a persona del singular també està implicada. En realitat, es tracta de l'imperatiu normal, al qual s'afegeix el pronom personal acusatiu o datiu de 1a persona del plural.

Afixos d'imperatiu inclusius

1a sg + 2a sg	$_ \circ \dagger$ $_ _ ay$	$\square \square \square _ \circ \dagger$ <i>kcm-ay</i> 'entrem (tu i jo)!'
1a sg + 2a pl m	$_ \circ \dagger \circ \dagger$ $_ _ at-ay$	$\square \square \square _ \circ \dagger \circ \dagger$ <i>kcmat-ay</i> 'entrem (vosaltres m i jo)!'
1a sg + 2a pl f	$_ \square \dagger \circ \dagger$ $_ _ mt-any / _ \square \dagger \circ \dagger$ $_ _ amt-ay$	$\square \square \square _ \square \dagger \circ \dagger$ <i>kcmamt-ay</i> 'entrem (vosaltres f i jo)!'

5.1.4. Afixos del participi

- El participi és una forma verbal no personal i, com a tal, no presenta oposició de **persona**.
- En AS, els participis no presenten oposició de **gènere**, a diferència del TRG, que en singular oposa un femení $t _ t$ a un masculí $y/i _ n$, mentre que el plural, $_ _ nin/nen$, és epicè, igual que en AS.
- Hi ha dialectes (com el QBYL i el RIF), que han perdut fins i tot l'oposició de **nombre**, de manera que presenten una forma invariable $y/i _ n$. En perspectiva estàndard, és recomable mantenir si més no l'oposició de nombre, que, sens dubte, és protoamaziga, atès que pren la mateixa forma en dialectes pertanyents a blocs diferents, com són, per exemple, el CLH i el TRG.
- Igual que en les formes personals, els participis dels **verbs de qualitat** no presenten més que sufixos, fins i tot en formes de dialectes que han perdut la conjugació específica de les formes personals dels verbs de qualitat.
- Tots els temes verbals de l'AS (aorist, acomplert, acomplert negatiu, incomplert i incomplert negatiu) tenen participi, per bé que els més usuals, amb diferència, són, per aquest ordre, el participi d'acomplert i el d'incomplert. El participi d'aorist és inusual en alguns dialectes.

Afixos del participi en AS

	verbs normals	verbs de qualitat
singular epicè	afix: $\text{S}V _$ $yV _ / \text{X}C _$ $iC _$ exemple: $\text{X} \square \square \square \square \square$ <i>ignan</i> 'el/la que cus'	afix: $_ _ l$ $_ _ n$ exemple: $\square \square \square \square \square \square \square$ <i>mqqurn</i> '(el que és) gran'
plural epicè	afix: $_ _ \text{X} \square$ $_ _ nin$ exemple: $\text{X} \square \square \square \square \square \square \square$ <i>gnanin</i> 'els/les que cusen'	afix: $_ _ \text{X} \square$ $_ _ nin$ exemple: $\square \square \square \square \square \square \square \square \square$ <i>mqqurnin</i> '(els que són) grans'

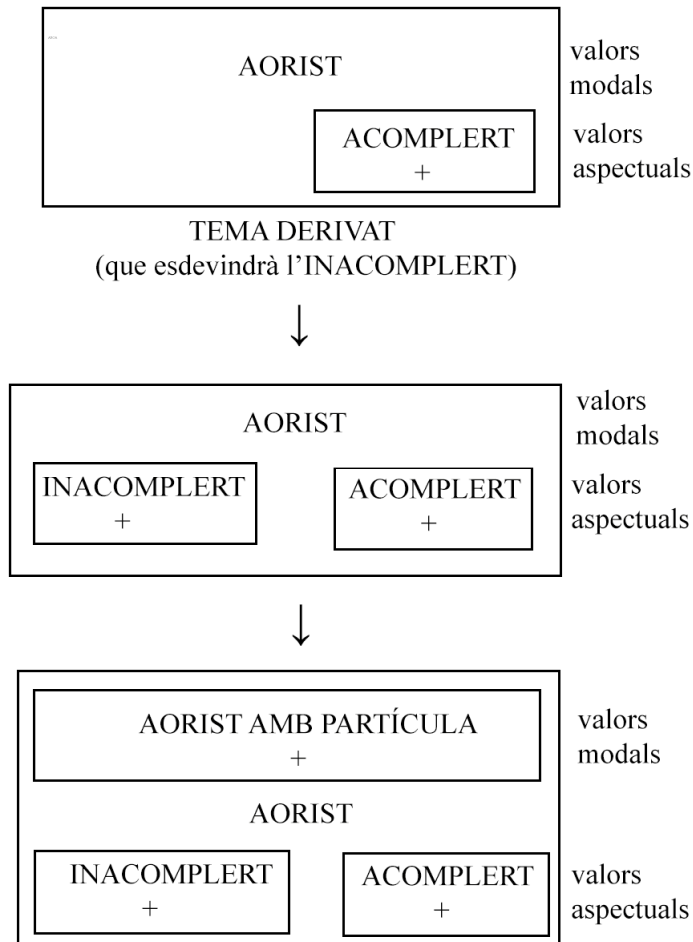
Afixos del participi en TRG

	verbs normals	verbs de qualitat
singular masculí	$y _ _ \check{a}n$	$_ _ \check{a}n$
singular femení	$t _ _ \check{a}t$	$_ _ \check{a}t$
plural epicè	$_ _ nen / nin$	$_ _ nen / nin$

5.2. Aspecte, mode i negació

- (a) **L'aspecte verbal en amazic:** Els temes verbals de l'amazic, com és normal en una llengua de filiació afroasiàtica, estan caracteritzats a partir de la categoria fonamental d'aspecte. Això vol dir que els temes aspectuals dominen la morfosintaxi de l'amazic de la mateixa manera que els temps del català o els *tenses* de l'anglès, basats en una categoria, la de temps, que no és fonamental en la constitució dels temes verbals de amazic. L'aspecte dels temes verbals de l'amazic està basat en una oposició fonamental acomplert ~ inacomplert. Aquesta oposició és, en gran mesura, tipològicament anàloga a la que hi havia en llatí entre els temes de *perfectum* ~ *imperfectum*, sobretot perquè el *perfectum* llatí, hereu del sincretisme de dos temes indoeuropeus, podia tenir els dos valors fonamentals de l'acomplert amazic, l'un amb valor perfectiu o d'acció acabada i l'altre amb valor de perfet o resultatiu. En amazic, aquest doble valor no és degut a cap confluència de temes més antics sinó a la tipologia, dinàmica, d'una banda, i estativa o de qualitat, de l'altra, dels verbs amazics:
- (i) En l'**acomplert**, l'acció, procés, estat o qualitat del verb és presentat com si un projector pogués il·luminar amb els feixos de raigs de llum tot l'objecte d'un sol cop.
 - (ii) En l'**inacomplert** el projector recorre l'objecte amb una escombrada que no permet mostrar-ne els límits.
 - (iii) Finalment, l'amazic recorre a un tercer aspecte, l'**aorist**, que és en realitat l'aspecte no marcat o el no aspecte, que, justament per la seva buidor aspectual, dóna molt de joc en usos modals i en l'encadenament del relat, és a dir quan convé neutralitzar la càrrega aspectual.
- (b) **Evolució dels temes aspectuals en amazic:** En AS hi ha quatre temes aspectuals comuns, l'aorist, l'acomplert, l'acomplert negatiu i l'inacomplert, als quals hem d'afegir un cinquè, l'inacomplert negatiu, absent en els dialectes no ZNT (CLĤ, MZY i QBYL), però que és ben viu no solament en el bloc ZNT sinó també en TRG, ȲDMS i la major part de l'AOR. Aquest estat de coses és el resultat d'una llarga evolució amb tres estadis essencials (l'actual és el tercer) que pot representar-se mitjançant l'esquema següent:

Evolució dels temes verbals marcats (assenyalats mitjançant +) en amazic (adaptat de Galand 2002, p. 268)

(c) **Quadre de temes verbals d'aspecte-mode-negació en amazic:**

Model: $\circ\mathcal{R}\mathcal{O}$ *akr* 'robar'. Totes les formes conjugades estan en 3a persona del singular masculí, llevat de l'imperatiu, que ho està en la 2a del singular, i del derivat de reciprocitat, que ho està en 3a persona del plural masculí. Oferim també, per completesa, els derivats diatètics (factitiu, passiu i recíproc; només hi manca el reflexiu), que són desenvolupats a la propera secció (§ 5.3):

	tema d'aorist	tema d'acomplert		tema d'inacomplert	
	$\circ\mathcal{R}\mathcal{O}$ - <i>-akr-</i>	positiu $\circ\mathcal{R}\mathcal{O}$ - <i>-ukr-</i>	negatiu $\circ\mathcal{R}\mathcal{O}$ - <i>-ukir-</i>	positiu $\xi++\circ\mathcal{R}\mathcal{O}$ - <i>-ttakr-</i>	negatiu $\circ\mathcal{R}\mathcal{O}\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ - <i>-ttikir-</i>
imperatiu	$\circ\mathcal{R}\mathcal{O}!$ <i>akr!</i>			$\xi++\circ\mathcal{R}\mathcal{O}!$ <i>ttakr!</i>	
simple	$\circ\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>yakr</i>	$\circ\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>yukr</i>	$\circ\mathcal{R}\mathcal{O}\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>ur yukir</i>	$\xi++\circ\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>ittakr</i>	$\circ\mathcal{R}\mathcal{O}\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>ur ittikr</i>
subjuntiu	$\circ\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>ad yakr</i>			$\circ\mathcal{R}\mathcal{O}\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>ad ittakr</i>	
futur	$\circ\mathcal{R}\mathcal{O}/\circ\mathcal{R}\mathcal{O}\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>rad/sad yakr</i>			$\circ\mathcal{R}\mathcal{O}/\circ\mathcal{R}\mathcal{O}\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>rad/sad ittakr</i>	
participi	$\circ\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>yakrn</i>	$\circ\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>yukrn</i>	$\circ\mathcal{R}\mathcal{O}\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>ur yukirn</i>	$\xi++\circ\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>ittakrn</i>	$\circ\mathcal{R}\mathcal{O}\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>ur ittikrn</i>
factitiu	$\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>issikr</i>	$\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>issikr</i>	$\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>issik(i)r</i>	$\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>issakar</i>	$\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>issikir</i>
passiu	$\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>ittwakr</i>	$\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>ittwakr</i>	$\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>ittwakir</i>	$\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>ittwakar</i>	$\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>ittwikir</i>
recíproc	$\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>myakarn</i>	$\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>myakarn</i>	$\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>myakarn</i>	$\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>ttmyakarn</i>	$\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}\xi++\mathcal{R}\mathcal{O}$ <i>ttmyakarn</i>

A tall de comparació, oferim també els temes verbals en TRG (amb el mateix verb com a exemple):

	tema d'aorist	tema d'acomplert			tema d'inacomplert	
	<i>-akār-</i>	positiu <i>-okār-</i>	negatiu <i>-oker-</i>	resultatiu <i>-okār-</i>	positiu <i>-takār-</i>	negatiu <i>-tikār-</i>
imperatiu	<i>akār!</i>				<i>takār!</i>	
simple	<i>yakār</i>	<i>yokār</i>	<i>wār yoker</i>	<i>yokār</i>	<i>yatakār</i>	<i>wār yatikār</i>
subjuntiu	<i>ad yakār</i>				<i>ad yatakār</i>	
participi	<i>yakārān</i>	<i>yakārān</i>	<i>wār naker</i>			
factitiu	<i>yāssukār</i>	<i>yāssokār</i>	<i>yāssokār</i>	<i>yāssokār</i>	<i>yāsukir</i>	<i>yāsukir</i>
passiu	<i>yātwikār</i>	<i>yātwakār</i>			<i>yātwakār</i>	
recíproc	<i>yānmukār</i>	<i>yānmakār</i>			<i>yātinmukir</i>	
reflexiu	<i>yāmmukār</i>	<i>yāmmokār</i>			<i>yātimukir</i>	
passiu de factitiu	<i>yātwāsānkār</i>	<i>yātwāsānkār</i>			<i>yātwāsānkār</i>	<i>yātiwsānkir</i>

5.2.1. El tema d'aorist**5.2.1.1. Morfologia**

El d'aorist és el tema no marcat, per la qual cosa no presenta cap caracterització morfològica específica, si no és la vocal apofònica \circ __ a __ en els verbs de tema començat en vocal i \circ __ u en els verbs de tema abacat en vocal. Com que són els altres temes (el d'acomplert i el d'inacomplert) els que s'oposen morfològicament a l'aorist, veurem com funcionen aquests procediments l'oposició a les seccions corresponents a la morfologia de l'acomplert (§ 5.2.2.1) i de l'inacomplert (§ 5.2.4.1), respectivament.

5.2.1.2. Sintaxi

L'aorist amazic, com la seva etimologia indica (del grec ἀ-όριστος 'sense límit, no delimitat, indefinit'), és indefinit en relació amb l'aspecte. No s'ha de confondre amb el valor de l'aorist grec,

que, encara que també s'emmarcava en un sistema verbal basat en tres aspectes (amb l'imperfectiu i el perfet), en indicatiu tenia al més sovint un valor perfectiu (i passat, a causa de l'augment) que en els modes (subjuntiu, optatiu) i en les formes no personals (infinitiu, participi) normalment perdia. L'aoarist amazic és indiferent a la noció de límit; no té cap valor aspectual intrínsec; és l'aspecte no marcat o no aspecte i, si diacrònicament va poder tenir algun valor aspectual, aquest va ser imperfectiu, atès que el tema d'imperfectiu pròpiament dit és en origen un tema derivat amb valor intensiu a partir del tema d'aoarist.

Tal com es pot observar a l'esquema presentat a § 5.2.b, l'aoarist no entra en el joc d'oposicions acomplert ~ inacomplert, per la qual cosa no pot ocórrer mai sol (sense cap partícula modal o temporal) en oracions principals —si no és en imperatiu—, de manera que els usos de l'aoarist com a forma simple és limiten, a més de l'imperatiu, a la subordinació i a l'encadenament del relat (aoarist seqüencial).

- (a) **Aoarist independent:** Llevat de casos molt particulars, un aoarist simple (és a dir sense cap partícula preverbal) no pot ser el verb únic d'un enunciat independent ni tampoc el primer element d'una seqüència de verbs. Les excepcions es limiten a expressions estereotipades, com a QBYL 𐎒 𐎠 𐎠𐎡𐎣 *ula i tiniḏ* 'no tens res a dir' (*lit* 'no hi ha res que diguis'), així com també en proposicions principals que ocorren després de la subordinada, com ara 𐎠𐎡𐎣 𐎠𐎢𐎣𐎤 𐎠𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩𐎪𐎫𐎬𐎭𐎮𐎯𐎰𐎱𐎲𐎳𐎴𐎵𐎶𐎷𐎸𐎹𐎺𐎻𐎼𐎽𐎾𐎿𐏀𐏁𐏂𐏃𐏄𐏅𐏆𐏇𐏈𐏉𐏊𐏋𐏌𐏍𐏎𐏏𐏐𐏑𐏒𐏓𐏔𐏕𐏖𐏗𐏘𐏙𐏚𐏛𐏜𐏝𐏞𐏟𐏠𐏡𐏢𐏣𐏤𐏥𐏦𐏧𐏨𐏩𐏪𐏫𐏬𐏭𐏮𐏯𐏰𐏱𐏲𐏳𐏴𐏵𐏶𐏷𐏸𐏹𐏺𐏻𐏼𐏽𐏾𐏿𐐀𐐁𐐂𐐃𐐄𐐅𐐆𐐇𐐈𐐉𐐊𐐋𐐌𐐍𐐎𐐏𐐐𐐑𐐒𐐓𐐔𐐕𐐖𐐗𐐘𐐙𐐚𐐛𐐜𐐝𐐞𐐟𐐠𐐡𐐢𐐣𐐤𐐥𐐦𐐧𐐨𐐩𐐪𐐫𐐬𐐭𐐮𐐯𐐰𐐱𐐲𐐳𐐴𐐵𐐶𐐷𐐸𐐹𐐺𐐻𐐼𐐽𐐾𐐿𐑀𐑁𐑂𐑃𐑄𐑅𐑆𐑇𐑈𐑉𐑊𐑋𐑌𐑍𐑎𐑏𐑐𐑑𐑒𐑓𐑔𐑕𐑖𐑗𐑘𐑙𐑚𐑛𐑜𐑝𐑞𐑟𐑠𐑡𐑢𐑣𐑤𐑥𐑦𐑧𐑨𐑩𐑪𐑫𐑬𐑭𐑮𐑯𐑰𐑱𐑲𐑳𐑴𐑵𐑶𐑷𐑸𐑹𐑺𐑻𐑼𐑽𐑾𐑿𐒀𐒁𐒂𐒃𐒄𐒅𐒆𐒇𐒈𐒉𐒊𐒋𐒌𐒍𐒎𐒏𐒐𐒑𐒒𐒓𐒔𐒕𐒖𐒗𐒘𐒙𐒚𐒛𐒜𐒝𐒞𐒟𐒠𐒡𐒢𐒣𐒤𐒥𐒦𐒧𐒨𐒩𐒪𐒫𐒬𐒭𐒮𐒯𐒰𐒱𐒲𐒳𐒴𐒵𐒶𐒷𐒸𐒹𐒺𐒻𐒼𐒽𐒾𐒿𐓀𐓁𐓂𐓃𐓄𐓅𐓆𐓇𐓈𐓉𐓊𐓋𐓌𐓍𐓎𐓏𐓐𐓑𐓒𐓓𐓔𐓕𐓖𐓗𐓘𐓙𐓚𐓛𐓜𐓝𐓞𐓟𐓠𐓡𐓢𐓣𐓤𐓥𐓦𐓧𐓨𐓩𐓪𐓫𐓬𐓭𐓮𐓯𐓰𐓱𐓲𐓳𐓴𐓵𐓶𐓷𐓸𐓹𐓺𐓻𐓼𐓽𐓾𐓿𐔀𐔁𐔂𐔃𐔄𐔅𐔆𐔇𐔈𐔉𐔊𐔋𐔌𐔍𐔎𐔏𐔐𐔑𐔒𐔓𐔔𐔕𐔖𐔗𐔘𐔙𐔚𐔛𐔜𐔝𐔞𐔟𐔠𐔡𐔢𐔣𐔤𐔥𐔦𐔧𐔨𐔩𐔪𐔫𐔬𐔭𐔮𐔯𐔰𐔱𐔲𐔳𐔴𐔵𐔶𐔷𐔸𐔹𐔺𐔻𐔼𐔽𐔾𐔿𐕀𐕁𐕂𐕃𐕄𐕅𐕆𐕇𐕈𐕉𐕊𐕋𐕌𐕍𐕎𐕏𐕐𐕑𐕒𐕓𐕔𐕕𐕖𐕗𐕘𐕙𐕚𐕛𐕜𐕝𐕞𐕟𐕠𐕡𐕢𐕣𐕤𐕥𐕦𐕧𐕨𐕩𐕪𐕫𐕬𐕭𐕮𐕯𐕰𐕱𐕲𐕳𐕴𐕵𐕶𐕷𐕸𐕹𐕺𐕻𐕼𐕽𐕾𐕿𐖀𐖁𐖂𐖃𐖄𐖅𐖆𐖇𐖈𐖉𐖊𐖋𐖌𐖍𐖎𐖏𐖐𐖑𐖒𐖓𐖔𐖕𐖖𐖗𐖘𐖙𐖚𐖛𐖜𐖝𐖞𐖟𐖠𐖡𐖢𐖣𐖤𐖥𐖦𐖧𐖨𐖩𐖪𐖫𐖬𐖭𐖮𐖯𐖰𐖱𐖲𐖳𐖴𐖵𐖶𐖷𐖸𐖹𐖺𐖻𐖼𐖽𐖾𐖿𐗀𐗁𐗂𐗃𐗄𐗅𐗆𐗇𐗈𐗉𐗊𐗋𐗌𐗍𐗎𐗏𐗐𐗑𐗒𐗓𐗔𐗕𐗖𐗗𐗘𐗙𐗚𐗛𐗜𐗝𐗞𐗟𐗠𐗡𐗢𐗣𐗤𐗥𐗦𐗧𐗨𐗩𐗪𐗫𐗬𐗭𐗮𐗯𐗰𐗱𐗲𐗳𐗴𐗵𐗶𐗷𐗸𐗹𐗺𐗻𐗼𐗽𐗾𐗿𐘀𐘁𐘂𐘃𐘄𐘅𐘆𐘇𐘈𐘉𐘊𐘋𐘌𐘍𐘎𐘏𐘐𐘑𐘒𐘓𐘔𐘕𐘖𐘗𐘘𐘙𐘚𐘛𐘜𐘝𐘞𐘟𐘠𐘡𐘢𐘣𐘤𐘥𐘦𐘧𐘨𐘩𐘪𐘫𐘬𐘭𐘮𐘯𐘰𐘱𐘲𐘳𐘴𐘵𐘶𐘷𐘸𐘹𐘺𐘻𐘼𐘽𐘾𐘿𐙀𐙁𐙂𐙃𐙄𐙅𐙆𐙇𐙈𐙉𐙊𐙋𐙌𐙍𐙎𐙏𐙐𐙑𐙒𐙓𐙔𐙕𐙖𐙗𐙘𐙙𐙚𐙛𐙜𐙝𐙞𐙟𐙠𐙡𐙢𐙣𐙤𐙥𐙦𐙧𐙨𐙩𐙪𐙫𐙬𐙭𐙮𐙯𐙰𐙱𐙲𐙳𐙴𐙵𐙶𐙷𐙸𐙹𐙺𐙻𐙼𐙽𐙾𐙿𐚀𐚁𐚂𐚃𐚄𐚅𐚆𐚇𐚈𐚉𐚊𐚋𐚌𐚍𐚎𐚏𐚐𐚑𐚒𐚓𐚔𐚕𐚖𐚗𐚘𐚙𐚚𐚛𐚜𐚝𐚞𐚟𐚠𐚡𐚢𐚣𐚤𐚥𐚦𐚧𐚨𐚩𐚪𐚫𐚬𐚭𐚮𐚯𐚰𐚱𐚲𐚳𐚴𐚵𐚶𐚷𐚸𐚹𐚺𐚻𐚼𐚽𐚾𐚿𐛀𐛁𐛂𐛃𐛄𐛅𐛆𐛇𐛈𐛉𐛊𐛋𐛌𐛍𐛎𐛏𐛐𐛑𐛒𐛓𐛔𐛕𐛖𐛗𐛘𐛙𐛚𐛛𐛜𐛝𐛞𐛟𐛠𐛡𐛢𐛣𐛤𐛥𐛦𐛧𐛨𐛩𐛪𐛫𐛬𐛭𐛮𐛯𐛰𐛱𐛲𐛳𐛴𐛵𐛶𐛷𐛸𐛹𐛺𐛻𐛼𐛽𐛾𐛿𐜀𐜁𐜂𐜃𐜄𐜅𐜆𐜇𐜈𐜉𐜊𐜋𐜌𐜍𐜎𐜏𐜐𐜑𐜒𐜓𐜔𐜕𐜖𐜗𐜘𐜙𐜚𐜛𐜜𐜝𐜞𐜟𐜠𐜡𐜢𐜣𐜤𐜥𐜦𐜧𐜨𐜩𐜪𐜫𐜬𐜭𐜮𐜯𐜰𐜱𐜲𐜳𐜴𐜵𐜶𐜷𐜸𐜹𐜺𐜻𐜼𐜽𐜾𐜿𐝀𐝁𐝂𐝃𐝄𐝅𐝆𐝇𐝈𐝉𐝊𐝋𐝌𐝍𐝎𐝏𐝐𐝑𐝒𐝓𐝔𐝕𐝖𐝗𐝘𐝙𐝚𐝛𐝜𐝝𐝞𐝟𐝠𐝡𐝢𐝣𐝤𐝥𐝦𐝧𐝨𐝩𐝪𐝫𐝬𐝭𐝮𐝯𐝰𐝱𐝲𐝳𐝴𐝵𐝶𐝷𐝸𐝹𐝺𐝻𐝼𐝽𐝾𐝿𐞀𐞁𐞂𐞃𐞄𐞅𐞆𐞇𐞈𐞉𐞊𐞋𐞌𐞍𐞎𐞏𐞐𐞑𐞒𐞓𐞔𐞕𐞖𐞗𐞘𐞙𐞚𐞛𐞜𐞝𐞞𐞟𐞠𐞡𐞢𐞣𐞤𐞥𐞦𐞧𐞨𐞩𐞪𐞫𐞬𐞭𐞮𐞯𐞰𐞱𐞲𐞳𐞴𐞵𐞶𐞷𐞸𐞹𐞺𐞻𐞼𐞽𐞾𐞿𐟀𐟁𐟂𐟃𐟄𐟅𐟆𐟇𐟈𐟉𐟊𐟋𐟌𐟍𐟎𐟏𐟐𐟑𐟒𐟓𐟔𐟕𐟖𐟗𐟘𐟙𐟚𐟛𐟜𐟝𐟞𐟟𐟠𐟡𐟢𐟣𐟤𐟥𐟦𐟧𐟨𐟩𐟪𐟫𐟬𐟭𐟮𐟯𐟰𐟱𐟲𐟳𐟴𐟵𐟶𐟷𐟸𐟹𐟺𐟻𐟼𐟽𐟾𐟿𐠀𐠁𐠂𐠃𐠄𐠅𐠆𐠇𐠈𐠉𐠊𐠋𐠌𐠍𐠎𐠏𐠐𐠑𐠒𐠓𐠔𐠕𐠖𐠗𐠘𐠙𐠚𐠛𐠜𐠝𐠞𐠟𐠠𐠡𐠢𐠣𐠤𐠥𐠦𐠧𐠨𐠩𐠪𐠫𐠬𐠭𐠮𐠯𐠰𐠱𐠲𐠳𐠴𐠵𐠶𐠷𐠸𐠹𐠺𐠻𐠼𐠽𐠾𐠿𐡀𐡁𐡂𐡃𐡄𐡅𐡆𐡇𐡈𐡉𐡊𐡋𐡌𐡍𐡎𐡏𐡐𐡑𐡒𐡓𐡔𐡕𐡖𐡗𐡘𐡙𐡚𐡛𐡜𐡝𐡞𐡟𐡠𐡡𐡢𐡣𐡤𐡥𐡦𐡧𐡨𐡩𐡪𐡫𐡬𐡭𐡮𐡯𐡰𐡱𐡲𐡳𐡴𐡵𐡶𐡷𐡸𐡹𐡺𐡻𐡼𐡽𐡾𐡿𐢀𐢁𐢂𐢃𐢄𐢅𐢆𐢇𐢈𐢉𐢊𐢋𐢌𐢍𐢎𐢏𐢐𐢑𐢒𐢓𐢔𐢕𐢖𐢗𐢘𐢙𐢚𐢛𐢜𐢝𐢞𐢟𐢠𐢡𐢢𐢣𐢤𐢥𐢦𐢧𐢨𐢩𐢪𐢫𐢬𐢭𐢮𐢯𐢰𐢱𐢲𐢳𐢴𐢵𐢶𐢷𐢸𐢹𐢺𐢻𐢼𐢽𐢾𐢿𐣀𐣁𐣂𐣃𐣄𐣅𐣆𐣇𐣈𐣉𐣊𐣋𐣌𐣍𐣎𐣏𐣐𐣑𐣒𐣓𐣔𐣕𐣖𐣗𐣘𐣙𐣚𐣛𐣜𐣝𐣞𐣟𐣠𐣡𐣢𐣣𐣤𐣥𐣦𐣧𐣨𐣩𐣪𐣫𐣬𐣭𐣮𐣯𐣰𐣱𐣲𐣳𐣴𐣵𐣶𐣷𐣸𐣹𐣺𐣻𐣼𐣽𐣾𐣿𐤀𐤁𐤂𐤃𐤄𐤅𐤆𐤇𐤈𐤉𐤊𐤋𐤌𐤍𐤎𐤏𐤐𐤑𐤒𐤓𐤔𐤕𐤖𐤗𐤘𐤙𐤚𐤛𐤜𐤝𐤞𐤟𐤠𐤡𐤢𐤣𐤤𐤥𐤦𐤧𐤨𐤩𐤪𐤫𐤬𐤭𐤮𐤯𐤰𐤱𐤲𐤳𐤴𐤵𐤶𐤷𐤸𐤹𐤺𐤻𐤼𐤽𐤾𐤿𐥀𐥁𐥂𐥃𐥄𐥅𐥆𐥇𐥈𐥉𐥊𐥋𐥌𐥍𐥎𐥏𐥐𐥑𐥒𐥓𐥔𐥕𐥖𐥗𐥘𐥙𐥚𐥛𐥜𐥝𐥞𐥟𐥠𐥡𐥢𐥣𐥤𐥥𐥦𐥧𐥨𐥩𐥪𐥫𐥬𐥭𐥮𐥯𐥰𐥱𐥲𐥳𐥴𐥵𐥶𐥷𐥸𐥹𐥺𐥻𐥼𐥽𐥾𐥿𐦀𐦁𐦂𐦃𐦄𐦅𐦆𐦇𐦈𐦉𐦊𐦋𐦌𐦍𐦎𐦏𐦐𐦑𐦒𐦓𐦔𐦕𐦖𐦗𐦘𐦙𐦚𐦛𐦜𐦝𐦞𐦟𐦠𐦡𐦢𐦣𐦤𐦥𐦦𐦧𐦨𐦩𐦪𐦫𐦬𐦭𐦮𐦯𐦰𐦱𐦲𐦳𐦴𐦵𐦶𐦷𐦸𐦹𐦺𐦻𐦼𐦽𐦾𐦿𐧀𐧁𐧂𐧃𐧄𐧅𐧆𐧇𐧈𐧉𐧊𐧋𐧌𐧍𐧎𐧏𐧐𐧑𐧒𐧓𐧔𐧕𐧖𐧗𐧘𐧙𐧚𐧛𐧜𐧝𐧞𐧟𐧠𐧡𐧢𐧣𐧤𐧥𐧦𐧧𐧨𐧩𐧪𐧫𐧬𐧭𐧮𐧯𐧰𐧱𐧲𐧳𐧴𐧵𐧶𐧷𐧸𐧹𐧺𐧻𐧼𐧽𐧾𐧿𐨀𐨁𐨂𐨃𐨄𐨅𐨆𐨇𐨈𐨉𐨊𐨋𐨌𐨍𐨎𐨏𐨐𐨑𐨒𐨓𐨔𐨕𐨖𐨗𐨘𐨙𐨚𐨛𐨜𐨝𐨞𐨟𐨠𐨡𐨢𐨣𐨤𐨥𐨦𐨧𐨨𐨩𐨪𐨫𐨬𐨭𐨮𐨯𐨰𐨱𐨲𐨳𐨴𐨵𐨶𐨷𐨹𐨺𐨸𐨻𐨼𐨽𐨾𐨿𐩀𐩁𐩂𐩃𐩄𐩅𐩆𐩇𐩈𐩉𐩊𐩋𐩌𐩍𐩎𐩏𐩐𐩑𐩒𐩓𐩔𐩕𐩖𐩗𐩘𐩙𐩚𐩛𐩜𐩝𐩞𐩟𐩠𐩡𐩢𐩣𐩤𐩥𐩦𐩧𐩨𐩩𐩪𐩫𐩬𐩭𐩮𐩯𐩰𐩱𐩲𐩳𐩴𐩵𐩶𐩷𐩸𐩹𐩺𐩻𐩼𐩽𐩾𐩿𐪀𐪁𐪂𐪃𐪄𐪅𐪆𐪇𐪈𐪉𐪊𐪋𐪌𐪍𐪎𐪏𐪐𐪑𐪒𐪓𐪔𐪕𐪖𐪗𐪘𐪙𐪚𐪛𐪜𐪝𐪞𐪟𐪠𐪡𐪢𐪣𐪤𐪥𐪦𐪧𐪨𐪩𐪪𐪫𐪬𐪭𐪮𐪯𐪰𐪱𐪲𐪳𐪴𐪵𐪶𐪷𐪸𐪹𐪺𐪻𐪼𐪽𐪾𐪿𐫀𐫁𐫂𐫃𐫄𐫅𐫆𐫇𐫈𐫉𐫊𐫋𐫌𐫍𐫎𐫏𐫐𐫑𐫒𐫓𐫔𐫕𐫖𐫗𐫘𐫙𐫚𐫛𐫜𐫝𐫞𐫟𐫠𐫡𐫢𐫣𐫤𐫦𐫥𐫧𐫨𐫩𐫪𐫫𐫬𐫭𐫮𐫯𐫰𐫱𐫲𐫳𐫴𐫵𐫶𐫷𐫸𐫹𐫺𐫻𐫼𐫽𐫾𐫿𐬀𐬁𐬂𐬃𐬄𐬅𐬆𐬇𐬈𐬉𐬊𐬋𐬌𐬍𐬎𐬏𐬐𐬑𐬒𐬓𐬔𐬕𐬖𐬗𐬘𐬙𐬚𐬛𐬜𐬝𐬞𐬟𐬠𐬡𐬢𐬣𐬤𐬥𐬦𐬧𐬨𐬩𐬪𐬫𐬬𐬭𐬮𐬯𐬰𐬱𐬲𐬳𐬴𐬵𐬶𐬷𐬸𐬹𐬺𐬻𐬼𐬽𐬾𐬿𐭀𐭁𐭂𐭃𐭄𐭅𐭆𐭇𐭈𐭉𐭊𐭋𐭌𐭍𐭎𐭏𐭐𐭑𐭒𐭓𐭔𐭕𐭖𐭗𐭘𐭙𐭚𐭛𐭜𐭝𐭞𐭟𐭠𐭡𐭢𐭣𐭤𐭥𐭦𐭧𐭨𐭩𐭪𐭫𐭬𐭭𐭮𐭯𐭰𐭱𐭲𐭳𐭴𐭵𐭶𐭷𐭸𐭹𐭺𐭻𐭼𐭽𐭾𐭿𐮀𐮁𐮂𐮃𐮄𐮅𐮆𐮇𐮈𐮉𐮊𐮋𐮌𐮍𐮎𐮏𐮐𐮑𐮒𐮓𐮔𐮕𐮖𐮗𐮘𐮙𐮚𐮛𐮜𐮝𐮞𐮟𐮠𐮡𐮢𐮣𐮤𐮥𐮦𐮧𐮨𐮩𐮪𐮫𐮬𐮭𐮮𐮯𐮰𐮱𐮲𐮳𐮴𐮵𐮶𐮷𐮸𐮹𐮺𐮻𐮼𐮽𐮾𐮿𐯀𐯁𐯂𐯃𐯄𐯅𐯆𐯇𐯈𐯉𐯊𐯋𐯌𐯍𐯎𐯏𐯐𐯑𐯒𐯓𐯔𐯕𐯖𐯗𐯘𐯙𐯚𐯛𐯜𐯝𐯞𐯟𐯠𐯡𐯢𐯣𐯤𐯥𐯦𐯧𐯨𐯩𐯪𐯫𐯬𐯭𐯮𐯯𐯰𐯱𐯲𐯳𐯴𐯵𐯶𐯷𐯸𐯹𐯺𐯻𐯼𐯽𐯾𐯿𐰀𐰁𐰂𐰃𐰄𐰅𐰆𐰇𐰈𐰉𐰊𐰋𐰌𐰍𐰎𐰏𐰐𐰑𐰒𐰓𐰔𐰕𐰖𐰗𐰘𐰙𐰚𐰛𐰜𐰝𐰞𐰟𐰠𐰡𐰢𐰣𐰤𐰥𐰦𐰧𐰨𐰩𐰪𐰫𐰬𐰭𐰮𐰯𐰰𐰱𐰲𐰳𐰴𐰵𐰶𐰷𐰸𐰹𐰺𐰻𐰼𐰽𐰾𐰿𐱀𐱁𐱂𐱃𐱄𐱅𐱆𐱇𐱈𐱉𐱊𐱋𐱌𐱍𐱎𐱏𐱐𐱑𐱒𐱓𐱔𐱕𐱖𐱗𐱘𐱙𐱚𐱛𐱜𐱝𐱞𐱟𐱠𐱡𐱢𐱣𐱤𐱥𐱦𐱧𐱨𐱩𐱪𐱫𐱬𐱭𐱮𐱯𐱰𐱱𐱲𐱳𐱴𐱵𐱶𐱷𐱸𐱹𐱺𐱻𐱼𐱽𐱾𐱿𐲀𐲁𐲂𐲃𐲄𐲅𐲆𐲇𐲈𐲉𐲊𐲋𐲌𐲍𐲎𐲏𐲐𐲑𐲒𐲓𐲔𐲕𐲖𐲗𐲘𐲙𐲚𐲛𐲜𐲝𐲞𐲟𐲠𐲡𐲢𐲣𐲤𐲥𐲦𐲧𐲨𐲩𐲪𐲫𐲬𐲭𐲮𐲯𐲰𐲱𐲲𐲳𐲴𐲵𐲶𐲷𐲸𐲹𐲺𐲻𐲼𐲽𐲾𐲿𐳀𐳁𐳂𐳃𐳄𐳅𐳆𐳇𐳈𐳉𐳊𐳋𐳌𐳍𐳎𐳏𐳐𐳑𐳒𐳓𐳔𐳕𐳖𐳗𐳘𐳙𐳚𐳛𐳜𐳝𐳞𐳟𐳠𐳡𐳢𐳣𐳤𐳥𐳦𐳧𐳨𐳩𐳪𐳫𐳬𐳭𐳮𐳯𐳰𐳱𐳲𐳳𐳴𐳵𐳶𐳷𐳸𐳹𐳺𐳻𐳼𐳽𐳾𐳿𐴀𐴁𐴂𐴃𐴄𐴅𐴆𐴇𐴈𐴉𐴊𐴋𐴌𐴍𐴎𐴏𐴐𐴑𐴒𐴓𐴔𐴕𐴖𐴗𐴘𐴙𐴚𐴛𐴜𐴝𐴞𐴟𐴠𐴡𐴢𐴣𐴤𐴥𐴦𐴧𐴨𐴩𐴪𐴫𐴬𐴭𐴮𐴯𐴰𐴱𐴲𐴳𐴴𐴵𐴶𐴷𐴸𐴹𐴺𐴻𐴼𐴽𐴾𐴿𐵀𐵁𐵂𐵃𐵄𐵅𐵆𐵇𐵈𐵉𐵊𐵋𐵌𐵍𐵎𐵏𐵐𐵑𐵒𐵓𐵔𐵕𐵖𐵗𐵘𐵙𐵚𐵛𐵜𐵝𐵞𐵟𐵠𐵡𐵢𐵣𐵤𐵥𐵦𐵧𐵨𐵩𐵪𐵫𐵬𐵭𐵮𐵯𐵰𐵱𐵲𐵳𐵴𐵵𐵶𐵷𐵸𐵹𐵺𐵻𐵼𐵽𐵾𐵿𐶀𐶁𐶂𐶃𐶄𐶅𐶆𐶇𐶈𐶉𐶊𐶋𐶌𐶍𐶎𐶏𐶐𐶑𐶒𐶓𐶔𐶕𐶖𐶗𐶘𐶙𐶚𐶛𐶜𐶝𐶞𐶟𐶠𐶡𐶢𐶣𐶤𐶥𐶦𐶧𐶨𐶩𐶪𐶫𐶬𐶭𐶮𐶯𐶰𐶱𐶲𐶳𐶴𐶵𐶶𐶷𐶸𐶹𐶺𐶻𐶼𐶽𐶾𐶿𐷀𐷁𐷂𐷃𐷄𐷅𐷆𐷇𐷈𐷉𐷊𐷋𐷌𐷍𐷎𐷏𐷐𐷑𐷒𐷓𐷔𐷕𐷖𐷗𐷘𐷙𐷚𐷛𐷜𐷝𐷞𐷟𐷠𐷡𐷢𐷣𐷤𐷥𐷦𐷧𐷨𐷩𐷪𐷫𐷬𐷭𐷮𐷯𐷰𐷱𐷲𐷳𐷴𐷵𐷶𐷷𐷸𐷹𐷺𐷻𐷼𐷽𐷾𐷿𐸀𐸁𐸂𐸃𐸄𐸅𐸆𐸇𐸈𐸉𐸊𐸋𐸌𐸍𐸎𐸏𐸐𐸑𐸒𐸓𐸔𐸕𐸖𐸗𐸘𐸙𐸚𐸛𐸜𐸝𐸞𐸟𐸠𐸡𐸢𐸣𐸤𐸥𐸦𐸧𐸨𐸩𐸪𐸫𐸬𐸭𐸮𐸯𐸰𐸱𐸲𐸳𐸴𐸵𐸶𐸷𐸸𐸹𐸺𐸻𐸼𐸽𐸾𐸿𐹀𐹁𐹂𐹃𐹄𐹅𐹆𐹇𐹈𐹉𐹊𐹋𐹌𐹍𐹎𐹏𐹐𐹑𐹒𐹓𐹔𐹕𐹖𐹗𐹘𐹙𐹚𐹛𐹜𐹝𐹞𐹟𐹠𐹡𐹢𐹣𐹤𐹥𐹦𐹧𐹨𐹩𐹪𐹫𐹬𐹭𐹮𐹯𐹰𐹱𐹲𐹳𐹴𐹵𐹶𐹷𐹸𐹹𐹺𐹻𐹼𐹽𐹾𐹿𐺀𐺁𐺂𐺃𐺄𐺅𐺆𐺇𐺈𐺉𐺊𐺋𐺌𐺍𐺎𐺏𐺐𐺑𐺒𐺓𐺔𐺕𐺖𐺗𐺘𐺙𐺚𐺛𐺜𐺝𐺞𐺟𐺠𐺡𐺢𐺣𐺤𐺥𐺦𐺧𐺨𐺩𐺪𐺫𐺬𐺭𐺮𐺯𐺰𐺱𐺲𐺳𐺴𐺵𐺶𐺷𐺸𐺹𐺺𐺻𐺼𐺽𐺾𐺿𐻀𐻁𐻂𐻃𐻄𐻅𐻆𐻇𐻈𐻉𐻊𐻋𐻌𐻍𐻎𐻏𐻐𐻑𐻒𐻓𐻔𐻕𐻖𐻗𐻘𐻙𐻚𐻛𐻜𐻝𐻞𐻟𐻠𐻡𐻢𐻣𐻤𐻥𐻦𐻧𐻨𐻩𐻪𐻫𐻬𐻭𐻮𐻯𐻰𐻱𐻲𐻳𐻴𐻵𐻶𐻷𐻸𐻹𐻺𐻻𐻼𐻽𐻾𐻿𐼀𐼁𐼂𐼃𐼄𐼅𐼆𐼇𐼈𐼉𐼊𐼋𐼌𐼍𐼎𐼏𐼐𐼑𐼒

(d) **Futur d'aorist:**

- (i) A diferència de la partícula modal, que és comuna a tot el domini lingüístic amazic, només el CLH ha desenvolupat una partícula preverbal especialitzada per a expressió del futur en proposicions principals, $\text{O}\cdot\Lambda$ *rad*, gramaticalització de la construcció, encara viva, $\text{XO}\cdot\circ\Lambda$ *ira ad* ‘vol que’, de manera que $\text{O}\cdot\Lambda$ $\text{X}\Lambda\Lambda\text{:}$ *rad iddu* significa únicament ‘anirà’ enfront de $\text{XO}\cdot\circ\Lambda$ $\text{X}\Lambda\Lambda\text{:}$ *ira ad iddu* ‘vol anar’, gramaticalització anàloga a la de l’anglès *I will go* ‘aniré’ en comparació amb la construcció cognada de l’alemany *ich will gehen* ‘vull anar’, o també l’expressió catalana *vol ploure* ‘plourà de manera imminent’. També pot expressar un futur en el passat, com a $\text{S}\text{:}\text{O}\text{C}$ $\text{XO}\cdot\circ\Lambda$ $\text{X}\text{J}\text{O}\text{X}$ O $\text{H}\text{O}\cdot\text{I}\text{O}\cdot$ *yurm is rad izri s Fransa* ‘va posar a prova si passaria a França’. Notem que, igual que amb la partícula modal simple, de la qual prové la partícula de futur, la $-\Lambda$ $-d$ emmudeix a la pronúncia davant d’un prefix de persona-nombre-gènere començat per consonant (t - t - o l - n -), com a $\text{O}\cdot\Lambda$ $\text{I}\text{H}\text{H}\text{H}$ *rad nffy* ‘sortirem’ [rɛnf:ɤ]; pot assimilar-se en [rɛn:f:ɤ].
- (ii) En RIF $\text{H}\cdot$ *ya* i en MZYS $\text{H}\text{O}\cdot$ *yra* s'utilitza per al futur de proposicions relatives o clivellades, al més sovint en aorist (també és possible en inacomplert o participi), com a $\text{C}\text{C}\text{X}\cdot\text{H}$: $\text{H}\cdot$ $\text{t}\text{:}\text{C}\Lambda$? *mçal ay ya tucd?* ‘quant és que donaràs?’, $\text{C}\text{H}\text{C}\text{X}$ $\text{H}\cdot$ Λ - $\text{t}\cdot\text{O}$? *mlmi ya d-tas?* ‘ella quan vindrà?’, $\text{:}\text{X}\text{C}\cdot\text{O}$ $\text{H}\text{O}\cdot$ XOH *agmar a yra isy* ‘és un cavall que comprarà’, $\text{:}\text{I}\text{O}\cdot$ $\text{H}\cdot$ X $\text{H}\text{O}\cdot$ $\text{X}\Lambda\text{H}\text{I}$ *ansa nna g yra zdyn* ‘l’indret en què acamparan’, $\text{C}\cdot\text{I}\text{t}\text{:}\text{O}$ $\text{H}\text{O}\cdot$ Λ - $\text{XO}\cdot\Lambda$ $\text{:}\text{X}\text{H}\text{H}\text{X}\Lambda$? *mantur a yra d-irah ugllid?* ‘quan és que vindrà el rei?’.
- (iii) En FIG s'empra $\text{H}\cdot\Lambda$ *yad* en proposicions principals, com a $\text{H}\cdot\Lambda$ $\text{S}\text{X}\text{H}\text{X}$ *yad yili* ‘serà’, $\text{H}\cdot\Lambda$ $\text{XO}\text{O}\text{H}$ *yad isstn* ‘t’interrogarà’, $\text{H}\cdot\Lambda$ $\text{H}\cdot\text{X}\text{O}\text{H}$ *yad tn-zry* ‘els veuré’, $\text{H}\cdot\Lambda$ $\Lambda\text{X}\text{H}$ $\text{X}\text{Z}\text{X}\text{C}$ *yad dinn iqqim* ‘es quedarà allà’.
- (iv) En QBYL $\text{:}\text{O}\cdot$ *ara* s'utilitza per al futur de proposicions relatives amb el verb en aorist, com a $\text{:}\text{Z}\text{C}\text{X}\text{C}$ $\text{:}\text{O}\cdot$ $\text{H}\cdot\text{H}\text{X}\text{I}$ *aqcic ara walin* ‘el nen que veuran’, $\text{:}\text{Z}\text{C}\text{X}\text{C}$ $\text{:}\text{O}\cdot$ $\text{t}\cdot\text{X}\text{H}\cdot\text{H}\text{X}\text{I}$ *aqcic ara t-iwalin* ‘ell nen que el veurà’ (amb participi d’aorist).
- (v) FIG $\text{O}\cdot\Lambda$ *sad* en proposicions principals indica certesa del compliment d’una acció futura, com a Λ $\text{XO}\cdot\Lambda$ ‘se n’anirà (probablement)’ ~ $\text{O}\cdot\Lambda$ $\text{XO}\cdot\Lambda$ ‘se n’anirà (sense dubte)’, $\text{O}\cdot\Lambda$ $\text{H}\text{O}\text{C}\text{H}$ *sad fhmy* ‘entendre’, $\text{O}\cdot\Lambda$ $\text{K}\text{C}\cdot\text{S}\cdot\text{H}\text{X}$ *sad km-yawi* ‘es casarà amb tu’, $\text{C}\cdot\text{S}$ $\text{O}\cdot\Lambda$ Λ IXX ? *may sad da ngg?* ‘què farem aquí?’, $\text{Z}\cdot$ $\text{:}\text{O}$ $\text{S}\text{:}\text{H}\text{X}$ $\text{C}\cdot\text{S}$ $\text{O}\cdot\Lambda$ XXX *qa ur yufi may sad igg* ‘no sabia què fer’. També s'empra en inacomplert (§ 5.2.4.3.d). En RIF-FIG també pot aparèixer amb l’auxiliar de perífrasi ingressiva (vegeu *infra*, g.ii).
- (e) **Aorist seqüencial:** Anomenem *aorist seqüencial* (altrament anomenat *consecutiu*) l’aorist simple que apareix en encadenaments del relat, concretament després d’un verb inicial en acomplert o inacomplert, al qual segueix un aorist o una successió d’aoristos, que, com a aspectualment neutres que són, mantenen l’aspecte, acomplert o inacomplert, del verb inicial sense afegir-hi cap mena de modificació. L’encadenament del relat és l’únic context en què l’aorist simple (és a dir sense cap partícula preverbal) és normal. Aquest ús de l’aorist és típic de la narració, tant de tipus literari com d’enumeracions i relats informals. El verb principal pot estar en diferents aspectes i modes:
- (i) Acomplert: $\text{X}\text{K}\text{K}\cdot$ (acomplert) $\text{O}\cdot\text{O}\cdot$ $\text{:}\text{O}\text{O}\text{:}\text{Z}$ $\text{:}\text{O}\text{O}\text{H}\cdot\text{E}$, $\text{XO}\text{O}\text{H}\text{X}$ (aorist) $\text{t}\cdot\text{H}\text{:}\text{I}\cdot\text{O}\text{t}$, XOH (aorist) $\text{:}\text{X}\cdot\text{H}\text{X}\text{C}$ *ikka baba assuq assnnaṭ, issnz tafunast, isy azalim* ‘mon pare va anar ahir al mercat; va vendre’s la vaca i va comprar cebes’.
- (ii) Inacomplert: En canvi, si, seguint el mateix relat, es vol introduir un verb que expressi un aspecte de simultaneïtat o d’habitud, trobarem un inacomplert, al qual seguiran novament aoristos mentre en l’encadenament del relat es vulgui mantenir l’aspecte inacomplert d’aquest verb que ha introduït aquesta modificació d’aspecte, com a $\text{:}\text{O}$ $\text{XO}\cdot\text{H}\cdot\text{H}$ (inacomplert) Λ $\text{X}\text{C}\Lambda\Lambda\text{:}\text{K}\text{K}\cdot\text{H}\cdot\text{H}\text{O}$, XtC (aorist) $\text{t}\text{:}\text{t}\text{X}\text{H}\text{X}\text{I}$, $\text{XO}\text{:}$ (aorist) $\text{t}\cdot\text{S}$, $\text{S}\text{:}\text{O}\cdot\text{O}$ (aorist) $\text{:}\text{X}\text{X}\Lambda\text{:}\text{O}$ *ar isawal d imddukkal-nns, itc tutliwin, isu atay, yurar uhidus* ‘va estar xerrant amb els seus amics, va estar menjant broquetes i bevent te i va estar cantant i ballant ahidus’.
- (iii) Aorist de subjuntiu, com a Λ $\text{I}\Lambda\Lambda\text{:}$ (aorist de subjuntiu) $\text{:}\text{O}$ $\text{t}\cdot\text{H}\text{O}\text{X}\text{O}\text{t}\cdot\text{H}\text{I}$, $\text{I}\cdot\text{X}\text{X}\text{H}\cdot\Lambda$ (aorist) XXO *ad nddu ar tawirt-ann, nazzl-d gis* ‘anirem fins a aquella muntanya i hi correrem’. L’aorist seqüencial contribueix a fer més fluïda la transició entre les oracions encadenades, de manera que el relat adquireix una vivesa que la traducció no permet reproduir. Altres casos: HX $\text{XO}\cdot\text{I}$ Λ Λ - $\text{S}\cdot\text{O}$, $\text{S}\cdot\text{O}$ - Λ *wi iran ad d-yas, yas-d* ‘qui vulgui venir, que vingui’, HX $\text{XO}\cdot\text{I}$ Λ $\text{XO}\text{:}$, $\text{XO}\text{:}$ *wu iran ad isu, isu* ‘qui vulgui beure, que begui’.

- (iv) Imperatiu (d'aorist o d'inacomplert), com a $\text{⊕} \cdot \text{ⵔ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \cdot \text{ⵏ} \cdot \text{ⵏ} \cdot \text{ⵏ}$, $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ (imperatiu d'aorist) $\text{⊕} \cdot \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$, $\text{⊕} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ (imperatiu d'aorist) $\text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$, $\text{ⵏ} \cdot \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ (aorist) $\text{ⵏ} \cdot \text{ⵏ} \text{ⵏ}$. *ha-k iebann-ad, awi-t s asif, ssird-tn-id digš kigan, tawid-tn ar da* 'guaita aquesta roba, porta-la al riu, renta-la bé, porta-la (*lit* 'la portes') fins aquí'.
- (f) **Participi d'aorist:** És poc freqüent i, en alguns dialectes, fins i tot inusual. El trobem principalment en proposicions relatives referides al futur, com a RIF $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$. $\text{ⵉ} \text{ⵏ} \cdot \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *məmmis ay ya irahn* 'és el seu fill qui se n'anirà', QBYL $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ $\text{ⵏ} \cdot \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *aqčic ara t-iwalin* 'el nen que el veurà', $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ $\text{ⵏ} \cdot \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *kčc ara iruħn* 'ets tu qui se n'anirà'.
- (g) **Perífrasis d'aorist:**
- (i) El verb $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *ddu* 'anar' s'utilitza en acomplert ($\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-dda-*) o inacomplert ($\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-tddu-*) com a auxiliar de perífrasi prospectiva o ingressiva d'un verb en aorist precedit de la partícula modal amb el sentit de 'estar a punt de', com a $\text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \cdot \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *idda ad iddu* 'estava a punt d'anar-se'n' / 'se n'aniria de seguida', $\text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *ittddu ad iruħ* 'estava a punt d'anar-se'n' / 'se n'aniria de seguida', $\text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *ittddu ad t-yawi* 'anava a agafar-lo', $\text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *idda watay ad inyl* 'el te ha estat a punt de vessar'.
- (ii) L'auxiliar invariable RIF $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *ttuya* / $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *ttuy* / $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *tuya* del verb $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *ay* 'pendre; afectar' s'utilitza amb un verb en aorist precedit de la partícula $\text{⊕} \cdot \text{ⵏ}$ *sad* en una perífrasi ingressiva de passat amb un matis d'intenció, 'tenia intenció de, anava a', com a $\text{ⵏ} \cdot \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *mayn ttuy sad tsqsid?* 'què anaves a preguntar?'. Semblantment, en FIG $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *tuy*, com a $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ $\text{⊕} \cdot \text{ⵏ}$ $\text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *tuy sad issu* 'tenia intenció de regar', $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ $\text{⊕} \cdot \text{ⵏ}$ $\text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *tuy sad issiwl* 'parlaria' / 'anava a parlar'.
- (iii) El verb $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-wt-* 'colpir' en acomplert es pot utilitzar com a auxiliar de perífrasi conativa amb un verb en aorist precedit de partícula modal amb el sentit de 'intentar, provar de', com a $\text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ $\text{ⵏ} \cdot \text{ⵏ}$ *iwt ad tt-id-issukšs, ur izmir ara* 'va intentar alliberar-la, però no va poder'.
- (iv) L'auxiliar invariable QBYL $\text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *illa* del verb $\text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *ili* 'ser-hi, estar, existir' s'utilitza amb un verb en aorist precedit de la partícula modal $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *ad* en una perífrasi modal d'obligació amb el sentit de 'haver de, de tota manera', com a $\text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *illa ad ruħy* 'he de marxar', 'me'n vaig de tota manera'.

5.2.2. El tema d'acomplert

5.2.2.1. Morfologia

El tema d'acomplert, que sintagmàticament només pot oposar-se aspectualment a l'inacomplert (§ 5.2.b), s'oposa paradigmàticament a l'aorist, atès que, diacrònicament, la diferenciació formal entre el tema d'aorist i el d'acomplert es va desenvolupar quan hi havia oposició sintàctica entre ambdós temes. Sense entrar en els detalls de tots els models de conjugació verbal —innecessaris aquí, d'altra banda, atès que al diccionari són consignats, per a tots els verbs, els quatre temes aspectuals comuns—, presentem en aquesta secció els vuit procediments més importants d'oposició aorist ~ acomplert, seguits dels casos en què l'oposició paradigmàtica s'ha neutralitzat.

- (a) Apofonia inicial aorist $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ ~ acomplert $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$, com a $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-akr-* ~ $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-ukr-* 'robar', $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-ali-* ~ $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-uli-* 'pujar, enfilarse', $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-als-* ~ $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-uls-* 'repetir', $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-amz-* ~ $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-umz-* 'agafar', $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-azn-* ~ $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-uzn-* 'enviar', $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-azzl-* ~ $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-uzzl-* 'córrer', $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-agl-* ~ $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-ugl-* 'penjar'. Els verbs en què la primera radical és la glide ⵏ *w* tendeixen a dissimular l'alternança a aorist $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ ~ acomplert $\text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$, com a $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-awd-* ~ $\text{-} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *-iwd-* (al costat de $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-uwd-*) 'arribar', $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-awl-* ~ $\text{-} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *-iwl-* (al costat de $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-uwl-*) 'casarse', $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-awy-* ~ $\text{-} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *-iwy-* (al costat de $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-uwy-*) 'brostear, pasturar', $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-awn-* ~ $\text{-} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *-iwn-* 'pujar, escalar', $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-aws-* ~ $\text{-} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *-iws-* 'ajudar', $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-awz-* ~ $\text{-} \text{ⵉ} \text{ⵏ} \text{ⵏ}$ *-iwz-* 'vetllar, passar la nit en vetlla'.
- (b) Apofonia final aorist $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ ~ acomplert $\text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$, com a $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-gnu-* ~ $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-gna-* 'cosir', $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-ddu-* ~ $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-dda-* 'anar', $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-bdu-* ~ $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-bda-* 'partir', $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-bdu-* ~ $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-bda-* 'començar', $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-ftu-* ~ $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-fta-* 'anar-se'n', $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-ħbu-* ~ $\text{-} \text{ⵏ} \text{ⵏ} \text{ⵉ} \text{ⵏ}$ *-ħba-* 'amagar-se'. En aquests verbs, la vocal temàtica ⵏ ~ ⵏ esdevé $\text{ⵉ} \text{ⵏ}$ ~ $\text{ⵉ} \text{ⵏ}$ a la 1a i 2a persona del singular (segurament per analogia a l'acomplert negatiu), de manera que, en els verbs posats com a

exemple, tenim $\aleph\iota\aleph$ *gniy* ‘he cosit’ i $\dagger\aleph\iota\aleph$ *tnid* ‘has cosit’ enfront de $\aleph\iota$. *igna* ‘ell ha cosit’, $\aleph\aleph\iota$ *ddiy* ‘he anat’ i $\dagger\aleph\aleph\iota$ *tddid* ‘has anat’ enfront de $\aleph\aleph$. *idda* ‘ell ha anat’, $\Theta\aleph\iota$ *bdiy* ‘he partit’ i $\dagger\Theta\aleph\iota$ *tbdid* ‘has partit’ enfront de $\aleph\Theta$. *ibda* ‘ell ha partit’, $\Theta\aleph\iota$ *bdiy* ‘he començat’ i $\dagger\Theta\aleph\iota$ *tbdid* ‘has començat’ enfront de $\aleph\Theta$. *ibda* ‘ell ha començat’, $\aleph\iota\aleph$ *ftiy* ‘me n’he anat’ i $\dagger\aleph\iota\aleph$ *tftid* ‘te n’has anat’ enfront de $\aleph\aleph$. *ifta* ‘ell se n’ha anat’, $\aleph\Theta\aleph$ *hbiy* ‘m’he amagat’ i $\dagger\aleph\Theta\aleph$ *thbid* ‘t’has amagat’ enfront de $\aleph\aleph$. *ihba* ‘ell s’ha amagat’.

- (c) Apofonia inicial aorist $\circ__ a__ \sim$ a complert $\circ__ u__ \sim$ combinada amb apofonia final aorist $__ \emptyset \sim$ a complert $__ \circ__ a$, com a $\circ__ \aleph$ - *af-* \sim $\circ__ \aleph$ - *ufa-* ‘trobar’, $\circ__ \aleph\aleph$ - *agg^w-* \sim $\circ__ \aleph\aleph$ - *ugg^wa-* ‘albirar de dalt estant’, $\circ__ \aleph\aleph$ - *ajj-* \sim $\circ__ \aleph\aleph$ - *ujja-* ‘deixar’, $\circ__ \Theta\Theta$ - *ass-* \sim $\circ__ \Theta\Theta$ - *ussa-* (també pot ser $\circ__ \Theta\Theta$ - *uss-*) ‘nuar’, $\circ__ \aleph\aleph$ - *ack-* \sim $\circ__ \aleph\aleph$ - *ucka-* ‘perdre’s; venir’. Com en el tipus (b), $__ \circ__ a$ esdevé $__ \aleph$ $__ i$ a la 1a i 2a persona del singular.
- (d) Apofonia inicial aorist $\circ__ a__ \sim$ a complert $\circ__ u__ \sim$ combinada amb apofonia final aorist $__ \circ__ u \sim$ a complert $__ \circ__ a$, com a $\circ__ \aleph$ - *amu-* \sim $\circ__ \aleph$ - *uma-* ‘contenir’, $\circ__ \aleph$ - *afu-* \sim $\circ__ \aleph$ - *ufa-* ‘sobreeixir’, $\circ__ \aleph$ - *adu-* \sim $\circ__ \aleph$ - *uda-* ‘plegar, enrotllar’, $\circ__ \aleph$ - *azun-* \sim $\circ__ \aleph$ - *uzan-* ‘escorxar’. Com en els tipus (b) i (c), $__ \circ__ a$ esdevé $__ \aleph$ $__ i$ a la 1a i 2a persona del singular.
- (e) Apofonia final aorist $__ \emptyset \sim$ a complert $__ \circ__ a$, com a $\circ__ \aleph$ - *ml-* \sim $\circ__ \aleph$ - *m^la-* ‘mostrar’, $\circ__ \aleph\aleph$ - *kk-* \sim $\circ__ \aleph\aleph$ - *kka-* ‘passar’, $\circ__ \aleph$ - *sw-* \sim $\circ__ \aleph$ - *swa-* ‘beure’, $\circ__ \aleph$ - *ym-* \sim $\circ__ \aleph$ - *yma-* ‘tenyir’. Com en els tipus (b), (c) i (d), $__ \circ__ a$ esdevé $__ \aleph$ $__ i$ a la 1a i 2a persona del singular.
- (f) Caiguda de la vocal inicial, tensió de la primera radical i apofonia final aorist $__ \aleph \sim$ a complert $__ \circ__ a$, com a $\circ__ \aleph$ - *iniy-* \sim $\circ__ \aleph$ - *inna-* ‘dir’, $\circ__ \aleph$ - *ili-* \sim $\circ__ \aleph$ - *illa-* ‘ser-hi’. Es tracta d’un tipus molt restringit, però aquests dos verbs que l’exemplifiquen són molt importants. Com en els tipus (b), (c), (d) i (e), $__ \circ__ a$ esdevé $__ \aleph$ $__ i$ a la 1a i 2a persona del singular.
- (g) Caiguda de la vocal inicial, aorist $\aleph__ i__ \sim$ a complert $\emptyset__ \emptyset__$, com a $\circ__ \aleph\aleph$ - *isdid-* \sim $\circ__ \aleph\aleph$ - *sdid-* ‘ésser prim’, $\circ__ \aleph\aleph$ - *idrus-* \sim $\circ__ \aleph\aleph$ - *drus-* ‘ésser insuficient’, $\circ__ \aleph\aleph$ - *iksud-* \sim $\circ__ \aleph\aleph$ - *ksud-* ‘témer’, $\circ__ \aleph\aleph$ - *izid-* \sim $\circ__ \aleph\aleph$ - *zid-* ‘ésser dolç’, $\circ__ \aleph\aleph$ - *ilxix-* \sim $\circ__ \aleph\aleph$ - *lxix-* ‘ésser tou’, $\circ__ \aleph\aleph$ - *izil-* \sim $\circ__ \aleph\aleph$ - *zil-* ‘ésser bonic’. Es tracta d’un tipus molt important entre els verbs de qualitat.
- (h) Tensió de la segona radical (o, de vegades, de la primera) associada o no a la caiguda de la vocal inicial i amb apofonia $__ \circ__ a$ a l’acomplert, com a $\circ__ \aleph\aleph$ - *imyur-* \sim $\circ__ \aleph\aleph$ - *mqqur-* ‘ésser gran’, $\circ__ \aleph\aleph$ - *igzul-* / $\circ__ \aleph\aleph$ - *igzil-* \sim $\circ__ \aleph\aleph$ - *gzzul-* ‘ésser curt’, $\circ__ \aleph\aleph$ - *ifsus-* \sim $\circ__ \aleph\aleph$ - *fssus-* ‘ésser lleuger’, $\circ__ \aleph\aleph$ - *igut-* \sim $\circ__ \aleph\aleph$ - *ggut-* ‘ésser nombrós’, $\circ__ \aleph\aleph$ - *ilwiy-* \sim $\circ__ \aleph\aleph$ - *lgg^way-* ‘ésser suau’. Aquest tipus també és molt important entre els verbs de qualitat.
- (i) Oposició morfològica neutralitzada: La confluència fins a la desaparició del vocalisme breu en AS ha fet que molts verbs (principalment els triconsonàntics, però no únicament) hagin perdut el joc apofònic que trobem encara en els diferents temes aspectuals de dialectes com el TRG. Així, mentre que en un verb de l’AS com l’aorist $\circ__ \aleph\aleph$ - *krs-* \sim a complert $\circ__ \aleph\aleph$ - *krs-* \sim a complert negatiu $\circ__ \aleph\aleph$ - *kris-* \sim inacomplert $\circ__ \aleph\aleph$ - *krrs-* \sim inacomplert negatiu $\circ__ \aleph\aleph$ - *krrs-* ‘fer un nus’ veiem com s’ha neutralitzat formalment l’oposició aorist \sim a complert (sintàcticament, l’oposició encara es manté, naturalment), en TRG trobem encara, per al verb cognat, aorist *krās-* \sim a complert *krās-* \sim a complert negatiu *kres-* \sim a complert resultatiu *krās-* \sim inacomplert *karrās-* \sim inacomplert negatiu *karrās-* ‘ídem’. A més dels triconsonàntics, podem trobar verbs biconsonàntics que també han perdut l’oposició paradigmàtica aorist \sim a complert en AS, com $\circ__ \aleph$ - *mun-* \sim $\circ__ \aleph$ - *mun-* ‘acompanyar’, $\circ__ \aleph\aleph$ - *qqim-* \sim $\circ__ \aleph\aleph$ - *qqim-* ‘restar’, $\circ__ \aleph$ - *dr-* \sim $\circ__ \aleph$ - *dr-* ‘caure’.

5.2.2.2. Sintaxi

El tema d’acomplert dels verbs primaris (és a dir els no derivats) pot tenir dos valors aspectuals principals, el perfectiu i el perfet, dualitat que es correspon a la del verb català *acomplir*, d’una banda, a *ha a complert la missió* (valor perfectiu, d’acció acabada) i, d’altra banda, a *un home a complert* (valor perfet, és a dir no pròpiament “acabat” sinó que ha arribat a la compleció de les seves qualitats).

5.2.2.2.1. Subaspectes de l'acomplert

- (a) **Acomplert perfectiu:** Amb verbs dinàmics o processius (o amb l'alineament dinàmic de verbs làbils, § 5.3.1.3), el valor del tema d'acomplert és el de perfectiu, és a dir el d'acció acabada, d'una banda, com en el verb d'aspecte lèxic (o *Aktionsart*) atèlic ⵙⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *yuzzl* 'ha acabat el l'acció de córrer' (és a dir 'ha corregut', 'va córrer') enfront de l'inacomplert ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *ittazzal* 'està corrent', 'corria' o 'va estar corrent', o, d'altra banda, com en el verb d'aspecte lèxic tèlic ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *tqqs-as tzizwit* 'l'ha picat una abella', en què l'oposició amb el corresponent inacomplert és molt menys freqüent. Com que, al més sovint, l'acomplert amazic es pot traduir en català mitjançant un temps de passat, algunes gramàtiques l'anomenen *pretèrit*, designació inescaient per a un tema que s'insereix en un sistema verbal basat en l'aspecte. Així, una forma d'acomplert com ⵙⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *yuls* tant pot significar 'ha repetit' (passat pròxim), 'va repetir' (passat llunyà), 'ell havia repetit' (passat anterior a un punt de referència passat), 'repeteix' (present) o, amb conjunció condicional, ⵎⵓ ⵙⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *ma yuls* 'si repeteix' (futur). En amazic es pot dir, en acomplert, ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *fkij-ak-t* 't'ho dono!', referit al futur, perquè la dació es dona com a feta; ⵎⵓ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *ma s tddid?* 'on vas?' encara que l'interlocutor no hagi marxat encara, perquè la decisió d'anar-se'n ja ha estat presa. Per tant, la dimensió temporal és irrellevant en el sistema de temes verbals de l'amazic, perquè l'acomplert perfectiu només denota un procés pur, simple i indivisible, sense consideració durativa.
- (b) **Acomplert perfet:** Amb verbs estatus (o amb l'alineament estatiu de verbs làbils, § 5.3.1.3) i de qualitat (§ 5.3.1.4), el valor del tema d'acomplert és el d'estat assolit, resultat present d'una acció passada (subaspecte resultatiu) o qualitat permanent.
- (i) Valor resultatiu: És el més freqüent en l'alineament estatiu de verbs làbils, com a ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *trzm tflut* 'la porta és oberta' (perquè algú, sigui qui sigui, l'ha oberta) enfront de l'alineament dinàmic ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *trzm tflut* '(ella) ha obert la porta', que exhibeix el valor perfectiu, ⵓⵝⵓⵣⵓⵢ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *rgln-as imzgan* 'té les orelles tapades' enfront de l'alineament dinàmic ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *irgl tflut* 'ha tancat la porta', ⵓⵝⵓⵣⵓⵢ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *swan yigran* 'els camps estan regats' enfront de l'alineament dinàmic ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *isu aman* 'ha begut aigua'. La distinció entre verbs dinàmics i verbs estatus és sovint difícil en verbs que no estan caracteritzats morfològicament com a estatus o de de qualitat, perquè aleshores la distinció depèn d'un factor tant làbil com és la semàntica. Així, l'acomplert ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *izdy* ha arribat al valor resultatiu 'habita' a partir del perfectiu 's'ha instal·lat' o 'ha establert el seu hàbitat' (en un context històricament nòmada); ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *ilsa* ha arribat a significar 'vesteix' a partir del significat originari de 's'ha posat roba'; ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *illa* ha arribat a significar 'hi és, existeix' a partir del significat originari de 'ha vingut a l'existència, s'ha produït'; ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *issn* ha arribat a significar 'coneix' (igual que el perfet llatí *nōui*) a partir de 'ha après'; ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *ira* ha arribat a significar 'vol' a partir del significat originari de 'ha sentit el desig de'; ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *ign* ha arribat a significar 'dorm' dialectalment a partir del significat general de 's'ha gitat, s'ha allitat'; ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *ixdm* ha arribat a significar 'treballa' (a més de 'ha treballat' o 'va treballar') a partir del significat originari de 's'ha posat a la feina' enfront de l'inacomplert ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *ixddm* 'està / estava / estarà treballant'. Per tant, observem que molts acomplerts amb valor de perfet denoten el resultat present d'una acció acabada.
- (ii) Valor d'estat assolit: És fàcilment discernible en verbs que són clarament estatus, com ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *iryā* 'és calent, crema' enfront de l'inacomplert ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *irqqa* 's'està escalfant' o 's'està cremant', ⵙⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *yudn* 'està malalt' enfront de l'inacomplert ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *ittadn* 'està emmalaltint', ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *inwa* 'és madur' enfront de l'inacomplert ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *ingw* 'està madurant', ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *ibhd* 'està sorprès' enfront de l'inacomplert ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *ittbhad* 's'està sorprendent'.
- (iii) Valor de qualitat més o menys permanent: És fàcilment discernible en verbs que són clarament de qualitat, com a ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *(i)zggay* 'és vermell' enfront de ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *ittizwiy* 'està envermellint, s'està posant vermell', ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *imqqur* / QBYL ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *mqqur* 'és gran' o 's'ha fet gran' enfront de l'inacomplert ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *ittimyur* 's'està fent gran' o 'es feia gran', ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *iwssr* / QBYL ⵙⵓⵝⵓⵣⵓⵢ *ussr* 'és vell' o 's'ha fet vell' enfront de l'inacomplert ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *ittiwsir* 'està envellint' o 'envellia', ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *iggut* 'és abundant' enfront de l'inacomplert ⵉⵜⵜⵓⵝⵓⵣⵓⵢ ⵜⵓⵛⵓⵙⵓⵛⵓⵣⵓⵢ *ittigut* 'està creixent en nombre'.

- $\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ yazum}$ ‘ha dejunat’ ~ $\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ ur yazum}$ ‘no ha dejunat’
- (c) Igual que el positiu, l’acomplert negatiu també té participi:
- $\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ ikks tazart ur ta inwin}$ ‘ha collit figues que encara no són madures’

5.2.4. El tema d’inacomplert

5.2.4.1. Morfologia

Hem vist a l’evolució dels temes verbals de l’amazic (§ 5.2.b) que l’inacomplert és en origen una forma derivada del tema d’aorist, raó per la qual ha estat anomenat *aorist intensiu* en la tradició amazigòloga. Sincrònicament, però, no hi ha dubte que es tracta d’un tema plenament integrat en la conjugació dels verbs primaris, atès que, a diferència de les formes derivades (factiva, passiva, recíproca i reflexiva), que tenen una conjugació completa amb tots els temes (aorist, acomplert, acomplert negatiu, inacomplert), l’inacomplert funciona únicament com a tema.

Morfològicament, el tema d’inacomplert és el més heterogeni, per tal com presenta tres mecanismes de formació diferents (tots tres formats a partir del tema d’aorist), que veurem a continuació amb les variants corresponents més rellevants:

(a) Tensió d’una radical, generalment la segona:

- Aquesta és la formació normal en els verbs triconsonàntics, com a $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{rzm-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{rzzm-}$ ‘obrir’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{rgl-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{rggl-}$ ‘tancar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{gmr-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{gmmr-}$ ‘caçar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{rdl-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{rttl-}$ ‘prestar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{ydl-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{yttl-}$ ‘fer caure, abatre’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{nyl-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{nqql-}$ (al costat de $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{ttnyal-}$) ‘vessar-se’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{jym-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{jqqm-}$ (al costat de $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{jyy-}$) ‘beure d’un sol glop’.
 - Cal tenir en compte que també són triconsonàntics i que, per tant, segueixen aquesta formació, els verbs d’arrels que contenen una glide (w o y) com a radical (al més sovint la tercera i, de vegades, la segona), com $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{gru-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{grru-}$ ‘arreglar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{fsu-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{fssu-}$ ‘espigar, florir’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{zwu-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{zgg}^w \text{-}$ ‘estar sec’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{fli-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{flii-}$ ‘esberlar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{zri-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{zrri-}$ ‘passar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{kti-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{ktti-}$ ‘recordar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{rwi-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{rgg}^w \text{-}$ ‘estar barrejat’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{rul-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{rgg}^w \text{-}$ ‘fugir’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{rut-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{rgg}^w \text{-}$ (al costat de $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{ttrwat-}$) ‘estar esgranat’.
 - També hi ha verbs biconsonàntics que segueixen aquesta formació, com $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{gnu-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{gnnu-}$ ‘cosir’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{ḥ} \text{ḍu-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-}$ ‘vigilar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{bḍu-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{bḥ} \text{ḥ} \text{-}$ (al costat de $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{aḥ} \text{ḥ} \text{-}$) ‘partir’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{bdu-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{bddu-}$ (al costat de $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{addu-}$) ‘començar’.
 - La tensió de la radical d’alguns verbs biconsonàntics (que en algun cas també pot ser la primera) es pot combinar amb una apofonia aorist $\text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \sim \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ}$ ~ inacomplert $\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ}$, com a $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{zr-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{zrra-}$ ‘veure’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{ks-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{kssa-}$ ‘pasturar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{ls-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{lssa-}$ ‘vestir-se’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{nz-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{nzza-}$ ‘estar venut’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{zd-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{zzad-}$ ‘moldre’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{gn-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{ggan-}$ ‘gitar-se, allitar-se’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{sy-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{ssay-}$ ‘comprar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{dr-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-}$ ‘caure’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{yr-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{qqar-}$ ‘cridar pel nom; llegir’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{yz-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{qqaz-}$ ‘cavar’, $\text{ZNT} \text{-} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{ys-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{qqas-}$ ‘estimar, voler’.
- (b) Inserció d’una vocal apofònica, generalment davant de l’última radical. Aquesta formació és la típica dels derivats factitius, fins i tot de molts que sincrònicament ja no tenen (o els parlants n’han perdut la consciència de la connexió) el corresponent verb primari:
- Per defecte, l’alternança apofònica és aorist $\text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \sim \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ}$ ~ inacomplert $\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ}$, com a $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{skr-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{skar-}$ ‘fer’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{sgn-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{sgan-}$ ‘allitar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{smd-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{-} \text{smad-}$ ‘acabar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{-} \text{ssftu-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{-} \text{ssftaw-}$ ‘dictar’.
 - En alguns casos l’alternança apofònica és aorist $\text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} / \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ}$ ~ inacomplert $\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ}$, com a $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-} \text{ssiwḥ-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-} \text{ssawad-}$ ‘fer arribar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-} \text{siwl-}$ (al costat de $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-} \text{sawl-}$) ~ $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-} \text{sawal-}$ ‘parlar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-} \text{ssigg}^w \text{-}$ ~ $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-} \text{ssagg}^w \text{-}$ ‘espantar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-} \text{ssidf-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-} \text{ssadaf-}$ ‘fer entrar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-} \text{ssili-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-} \text{ssalay-}$ ‘apujar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-} \text{ssifru-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-} \text{ssafraw-}$ ‘fer volar; disgustar’.
 - Si el tema d’aorist conté una vocal (generalment ḥ u o ḥ i, però també pot ser ḥ a), aquesta vocal serà presa, per harmonia vocàlica, com a vocal apofònica per a l’oposició del tema d’inacomplert, com a $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-} \text{sbukḥ-} \sim -\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-} \text{sbukud-}$ ‘eixorbar’, $-\text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ.} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{ḥ} \text{-}$

- skucm-* ~ -⊙⊙⊙⊙- *-skucum-* ‘paralitzar’, -⊙⊙⊙⊙⊙- *-siggl-* ~ -⊙⊙⊙⊙⊙- *-siggil-* ‘cercar’, -⊙⊙⊙⊙⊙- *-sbiḍr-* ~ -⊙⊙⊙⊙⊙- *-sbiḍir-* ‘deixar coix’.
- (iv) En alguns casos podem trobar la vocal apofònica després de l’última radical, com a -⊙⊙⊙⊙- *-ssry-* ~ -⊙⊙⊙⊙- *-ssrya-* ‘escalfar’, -⊙⊙⊙⊙- *-ssls-* ~ -⊙⊙⊙⊙- *-sslsa-* ‘vestir’, -⊙⊙⊙⊙- *-ssyr-* ~ -⊙⊙⊙⊙- *-ssyra-* ‘ensenyar’, -⊙⊙⊙⊙- *-ssny-* ~ -⊙⊙⊙⊙- *-ssnya-* ‘posar malalt’, -⊙⊙⊙- *-ssu-* ~ -⊙⊙⊙- *-sswa-* ‘abeurar; regar’, -⊙⊙⊙- *-ssnu-* ~ -⊙⊙⊙- *-ssnwa-* ‘fer madurar; coure’, -⊙⊙⊙- *-sqad-* ~ -⊙⊙⊙- *-sqada-* ‘enviar’.
- (v) Hi ha alguns casos escadussers en què l’alternança apofònica és aorist \emptyset \emptyset ~ inacomplert \emptyset \emptyset , com a -⊙⊙⊙- *-srs-* ~ -⊙⊙⊙- *-srus-* ‘posar’, -⊙⊙⊙- *-srm-* ~ CLḤ -⊙⊙⊙- *-srum-* (al costat de -⊙⊙⊙- *-srrm-* / -++⊙⊙⊙- *-ttsram-*) ‘ribotejar (fusta)’.
- (c) Prefixació de ++. *tt-*:
- (i) La prefixació pot presentar-se com a únic procediment de formació del tema d’inacomplert, com a -⊙⊙⊙- *-akr-* ~ -++⊙⊙⊙- *-ttakr-* ‘robar’, -⊙⊙⊙- *-als-* ~ -++⊙⊙⊙- *-ttals-* ‘repetir’, -⊙⊙⊙- *-ili-* ~ -++⊙⊙⊙- *-ttili-* ‘ser-hi, existir’, -⊙⊙⊙- *-ini-* ~ -++⊙⊙⊙- *-ttini-* ‘dir’, -⊙⊙⊙- *-iri-* ~ -++⊙⊙⊙- *-ttiri-* ‘voler’, -⊙⊙⊙- *-imyur-* ~ -++⊙⊙⊙- *-ttimyur-* ‘fer-se gran’, -⊙⊙⊙- *-qqn-* ~ -++⊙⊙⊙- *-ttqqn-* ‘tancar’.
- (ii) La prefixació pot combinar-se amb la inserció d’una vocal apofònica davant de l’última radical. Per defecte, l’alternança apofònica és aorist \emptyset \emptyset ~ inacomplert \emptyset \emptyset , com a -⊙⊙⊙- *-azzl-* ~ -++⊙⊙⊙- *-ttazzal-* ‘córrer’. Si el tema d’aorist conté una vocal (generalment \emptyset u o \emptyset i, però també pot ser \emptyset a), aquesta vocal serà presa, per harmonia vocàlica, com a vocal apofònica per a l’oposició del tema d’inacomplert, com a -⊙⊙⊙- *-ddukkl-* ~ -++⊙⊙⊙- *-ttdukkul-* ‘ésser amic’, -⊙⊙⊙- *-biḍr-* ~ -++⊙⊙⊙- *-ttbiḍir-* ‘ésser coix’, -⊙⊙⊙- *-kakl-* ~ -++⊙⊙⊙- *-ttkakal-* ‘empaïtar’.
- (iii) La prefixació pot combinar-se amb la inserció d’una vocal apofònica després de l’última consonant del tema, com a -⊙⊙⊙- *-sll-* ~ -++⊙⊙⊙- *-ttslla-* ‘sentir, oir’, -⊙⊙⊙- *-af-* ~ -++⊙⊙⊙- *-ttafa-* ‘trobar’, -⊙⊙⊙- *-gg^w-* ~ -++⊙⊙⊙- *-ttgg^wa-* (al costat de -++⊙⊙⊙- *-ttgg^w-*) ‘pastar’.
- (d) Finalment, hi ha factitius (vegeu § 5.3.2.1) en què l’oposició aorist ~ acomplert està morfològicament neutralitzada, com a -⊙⊙⊙- *-ssndu-* ~ -⊙⊙⊙- *-ssndu-* ‘batre la llet’, -⊙⊙⊙- *-sduy-* ~ -⊙⊙⊙- *-sduy-* ‘despertar’, -⊙⊙⊙- *-sksiw-* (al costat de -⊙⊙⊙- *-sksu-*) ~ -⊙⊙⊙- *-sksiw-* ‘mirar’, -⊙⊙⊙- *-skur-* ~ -⊙⊙⊙- *-skur-* ‘cabdellar’, -⊙⊙⊙- *-syudu-* ~ -⊙⊙⊙- *-syudu-* ‘embellir’, -⊙⊙⊙- *-sburdu-* ~ -⊙⊙⊙- *-sburdu-* ‘albardar, embastar’, -⊙⊙⊙- *-sfurdu-* ~ -⊙⊙⊙- *-sfurdu-* ‘picar amb el morter’.

5.2.4.2. Sintaxi

L’inacomplert amazic, d’aspecte bàsicament imperfectiu (és a dir inacabat) té tres valors principals: en primer lloc, té un valor de simultaneïtat (o concomitant); en segon lloc, té un valor habituatiu (o no concomitant); i, en tercer lloc, té un valor iteratiu (o de repetició), de fet fàcil de confondre amb el valor habituatiu. En alguns parlars del dialecte RIF cadascun dels tres valors apareix caracteritzat amb un procediment de formació de l’inacomplert diferenciat, cosa que en permet la distinció. Així, $\mathbb{M}\mathbb{C}\mathbb{C}\mathbb{A}\mathbb{H}$ *lmmdy* significa ‘estic aprenent’, ‘estava aprenent’ o ‘estaré aprenent’ (simultaneïtat o progressió), $\mathbb{H}\mathbb{H}\mathbb{C}\mathbb{C}\mathbb{A}\mathbb{H}$ *ttlmmdy* ‘habitualment aprenc’, ‘acostumava a aprendre’ o ‘aprendré habitualment’ (habitud) i $\mathbb{H}\mathbb{H}\mathbb{C}\mathbb{C}\mathbb{A}\mathbb{H}$ *ttlmady* ‘estic aprenent contínuament (és a dir pels estímuls que es repeteixen amb una freqüència variable)’ (iteració). Aquesta triple distinció morfològica, que probablement sorgeix d’una escissió morfosintàctica específica d’alguns parlars RIF, no és, però, extrapolable fora del component RIF. Allà on els tres valors s’expressen mitjançant la mateixa forma verbal són les partícules aspectuals, adverbis o locucions temporals i el context el que permet copsar el valor de cada ocurrència d’un inacomplert. Naturalment, com a tema aspectual, l’inacomplert és aliè a la dimensió temporal, per la qual cosa, segons el context, pot ser traduït al català en present, passat o futur.

5.2.4.2.1. Subaspectes de l’inacomplert

(a) Inacomplert de simultaneïtat (o concomitant):

- (i) Amb verbs dinàmics expressa una acció o procés en curs, duratiu, simultani o progressiu:
- $\mathbb{M}\mathbb{C}\mathbb{C}\mathbb{A}\mathbb{H}$ $\mathbb{H}\mathbb{C}\mathbb{C}\mathbb{A}\mathbb{H}$ *lmmdy tamaziyt* ‘estic aprenent amazic’ (és a dir ‘estic en curs d’aprenentatge’ o ‘estic progressant en un aprenentatge encara inacabat’)

- (b) MZYS-QBYL \mathbb{M} . *la* / \mathbb{M} . *lla* sorgeix de la gramaticalització de la forma personal $\xi\mathbb{M}$. *illa* ‘hi és, està’, de manera que ha estat fàcil la transició de la perífrasi $\xi\mathbb{M}$. $\xi\mathbb{X}\mathbb{A}\mathbb{A}\mathbb{C}$ *illa ixddm* ‘està treballant’ al simple inacomplert amb partícula aspectual \mathbb{M} . $\xi\mathbb{X}\mathbb{A}\mathbb{A}\mathbb{C}$ *la ixddm* ‘ídem’. Mentre que en QBYL l’ús d’aquesta partícula és facultatiu, en MZYS és obligatori. En oracions negatives desapareix, de manera que podem trobar $\textcircled{\circ}$ \mathbb{A} . $\textcircled{+}$ \mathbb{O} . \mathbb{L} . \mathbb{M} *ur da tsawal* ‘ella no parla’ / ‘no parlava’ o $\textcircled{\circ}$ $\textcircled{+}$ \mathbb{O} . \mathbb{L} . \mathbb{M} *ur tsawal* ‘ella no parlarà’. El punt de partença és el subaspecte concomitant (duratiu), com a $\xi\mathbb{A}\mathbb{A}$. \mathbb{A} \mathbb{M} . $\xi\textcircled{\circ}\textcircled{+}\textcircled{\circ}$ *idda-d la isyuyyu* ‘ha vingut tot cridant’, i, encara que s’usa també en MZYS amb valor no concomitant (habituariu o iteratiu), en perspectiva estàndard potser valdria més atènyer-se al valor concomitant.
- (c) RIF $\textcircled{\circ}$ \mathbb{Z} . \mathbb{Z} . *aqqa* / \mathbb{Z} . \mathbb{Z} . *qqa* sorgeix de la gramaticalització de la partícula presentativa $\textcircled{\circ}$ \mathbb{Z} . \mathbb{Z} . *aqqa* ‘ve’t aquí’, com es pot apreciar en la transició fluïda entre $\textcircled{\circ}$ \mathbb{Z} . \mathbb{Z} . $\xi\mathbb{X}\mathbb{X}\textcircled{\circ}$ ‘ve’t aquí que camina’ a ‘està caminant’. Per tant, també va lligat originàriament al subaspecte concomitant. En altres casos, l’ús com a partícula aspectual està més clarament deslligat, com a $\textcircled{\circ}$ \mathbb{Z} . \mathbb{Z} . $\xi\textcircled{\circ}$ \mathbb{O} . \mathbb{L} . \mathbb{M} $\textcircled{\circ}$ $\xi\textcircled{\circ}\textcircled{+}\textcircled{\circ}$ *aqqa issawal am isyuyyu* ‘parla com si cridés’.

5.2.4.2.3. Usos de l’inacomplert

- (a) **Inacomplert independent:** Forma part de l’oposició fonamental, amb l’acomplert, de les oracions independents i principals de l’amazic. Els valors precisos de l’inacomplert independent (amb partícula aspectual i sense) han estat descrits a les seccions precedents.
- (b) **Imperatiu d’inacomplert:**
- (i) Mentre que l’imperatiu d’aorist (§ 5.2.1.2.b) expressa la noció verbal pura, sense cap matis aspectual, l’imperatiu d’inacomplert aporta les nocions aspectuals durativa, habitual, iterativa o intensiva:
- aorist $\mathbb{G}\mathbb{G}$! *cc!* ‘menja!’ ~ inacomplert $\mathbb{G}\textcircled{+}$! *ctta!* ‘continua menjant’ (amb més duració o continuïtat)
 - aorist $\textcircled{\circ}$ $\xi\mathbb{L}\mathbb{M}$. $\textcircled{\circ}$! *siwl-as!* ‘parla-hi!’ (puntualment) ~ inacomplert $\textcircled{\circ}$. \mathbb{L} . \mathbb{M} . $\textcircled{\circ}$! *sawal-as!* ‘parla-hi!’ (habitualment)
- (ii) L’imperatiu d’inacomplert **amb negació** és generalment emprat per expressar **prohibicions** de caràcter habitual, duratiu, iteratiu o intensiu, mentre que el d’aorist és reservat per a les prohibicions puntuals. Precedit de la partícula modal, la prohibició pot pendre un matis més intensiu, com pot ser per a l’expressió de l’amenaça:
- aorist $\textcircled{\circ}$ $\mathbb{K}\mathbb{C}\xi$! *ur kmil* o \mathbb{A} $\textcircled{\circ}$ $\mathbb{K}\mathbb{C}\xi$! *ad ur kmil* (o també amb l’aorist conjugat amb afixos de persona \mathbb{A} $\textcircled{\circ}$ $\textcircled{+}\mathbb{K}\mathbb{C}\xi\mathbb{A}$! *ad ur tkmid!*) ‘no fumis’ (perquè el fum em molesta) ~ inacomplert $\textcircled{\circ}$ $\mathbb{K}\mathbb{C}\mathbb{C}\xi$! *ur kmmil* o \mathbb{A} $\textcircled{\circ}$ $\mathbb{K}\mathbb{C}\mathbb{C}\xi$! *ad ur kmmil* ‘no fumis!’ (perquè és dolent per a la teva salut)
- (c) **Inacomplert de subjuntiu:** És menys freqüent que l’aorist de subjuntiu. Com aquest, pot expressar els valors modals d’irrealitat que atribuïm al subjuntiu, però, en aquest cas, vistos des d’un aspecte habitual, duratiu, iteratiu o intensiu. Igualment, pot emprar-se amb un valor molt proper al de l’imperatiu que inclou els matisos propis de l’aspecte imperfectiu:
- aorist \mathbb{A} $\textcircled{+}$. $\xi\mathbb{A}$. $\textcircled{\circ}$. $\mathbb{L}\xi$! *ad t-id-yawil* ‘que ho porti!’ ~ inacomplert \mathbb{A} $\textcircled{+}$. $\xi\mathbb{A}$. $\xi\textcircled{+}$. $\mathbb{L}\xi$! *ad t-id-ittawil* ‘que ho porti (d’una vegada)!’.
- (d) **Futur d’inacomplert:** És menys freqüent que el futur d’aorist (§ 5.2.1.2.c). Aporta una noció de procés duratiu, habitual, iteratiu o intensiu:
- aorist $\textcircled{\circ}$. \mathbb{A} $\textcircled{\circ}$ $\xi\mathbb{L}\mathbb{M}$ $\textcircled{+}$. $\mathbb{H}\textcircled{\circ}$. $\textcircled{\circ}$ $\xi\textcircled{\circ}$ $\textcircled{+}$ *rad nsiwl tafransist* ‘parlarem francès’ ~ inacomplert $\textcircled{\circ}$. \mathbb{A} $\textcircled{\circ}$. \mathbb{L} . \mathbb{M} $\textcircled{+}$. $\mathbb{H}\textcircled{\circ}$. $\textcircled{\circ}$ $\xi\textcircled{\circ}$ $\textcircled{+}$ *rad nsawal tafransist* ‘parlarem francès’ (estarem en condicions de parlar-lo habitualment).
 - FIG aorist $\textcircled{\circ}$. \mathbb{A} $\textcircled{\circ}$ $\mathbb{K}\mathbb{O}$ *sad yacr* ‘robarà’ ~ inacomplert $\textcircled{\circ}$. \mathbb{A} $\xi\textcircled{+}$. $\mathbb{K}\mathbb{O}$ *sad ittakr* ‘es convertirà en lladre’.
- (e) **Participi d’inacomplert:** És menys freqüent que els participi d’acomplert. Aporta les nocions que són pròpies de l’aspecte inacomplert:
- $\xi\textcircled{+}$. $\mathbb{K}\mathbb{O}$ $\textcircled{\circ}$ *ittakrn* ‘el que roba’ (habitualment), $\textcircled{\circ}$ \mathbb{X} . \mathbb{M} $\textcircled{\circ}$ $\xi\textcircled{\circ}$ \mathbb{L} . $\textcircled{\circ}$ $\textcircled{+}$ ξ *argaz ar isswan urti* ‘l’home que estava regant l’hort’.

5.2.4.2.4. Perífrasis d’inacomplert

- (a) El verb $\xi\mathbb{M}\xi$ *ili* ‘ser-hi, existir’ s’utilitza
- (i) en acompanyament amb \mathbb{M} . $\textcircled{+}$ \mathbb{M} . $\textcircled{+}$ *-lla-* com a auxiliar d’un verb en acompanyament en una perífrasi que emfatitza el subaspecte duratiu de ‘estar instal·lat en l’acció de’, com a $\mathbb{M}\xi\textcircled{+}$ $\textcircled{+}$. $\textcircled{\circ}$ $\textcircled{+}$ *lly*

ttaruy ‘estava escrivint’, *ዘዘኔህ ጸለለርህ* *llyi xddmy* ‘estic treballant’ *እዘዘ ዘ. እርጸጸዐ ወዘዘጸ* *ወ.ፀ.ተገረገረ ተሃኔዐለርተ* *illa la imggr allig as-tqqṣ tyirdmt* ‘va estar segant fins que el va picar un escorpi’. En canvi, amb un verb en acomplert equival al nostre plusquamperfet català.

- (ii) en aorist *-እዘኔ-* *-ili-* precedit de la partícula modal com a auxiliar d’un verb en inacomplert en una perífrasi que denota la duració d’una acció o estat futur o virtual, per la qual cosa sovint es poden traduir en català amb un futur “continu”, com a *ወ.ለ ኔእዘኔ እጸለለር ad yili ixddm* ‘estarà treballant’, *ወ.ለ ኔዘኔህ ጸለለርህ ad iliy xddmy* ‘estaré treballant’.
- (b) Els verbs *ዘገዐ nkr* ‘aixecar-se’ i *ፀለፎ bdu* ‘començar’ s’utilitzen en acomplert (*-ዘገዐ-* *-nkr-* i *-ፀለፎ-* *-bda-* respectivament) com a auxiliars de perífrasi incoativa d’un verb en inacomplert amb el sentit de ‘posar-se a’ i ‘començar a’, com a *እዘገዐ ወ.ዐ ኔፀሃፎፎፎ inkr ar isyuyyu* ‘es va posar a cridar’ *እዘገዐ ወ.ዐ ኔፀፀዐ. ወ.ር.ዐ | ዐ.ዐ.ዐ.ዐ inkr ar issa aman n waḍil* ‘es va posar a beure vi’, *እዘገዐ ወ.ዐ ኔ.ዘዘ. ዘ ኔ.ተ inkr ar yalla fyat* ‘es va posar a plorar per no res’, *እፀለፎ. ፎ.ዐ.ዐ ዘ. ኔገገዐ.ተ ibda unzar la ikkat* ‘s’ha posat a ploure’, *እፀለፎ. ለ. ኔፀ.ዐ.ዐ.ዐ ibda da isawal* ‘comença a parlar’, *እፀለፎ. ኔተፀፀፀ. ibda ittṣṣa* ‘es va posar a preguntar’. Ambdós verbs poden regir també un verb en aorist, almenys en RIF.
- (a) L’auxiliar invariable RIF *ተፎሃ. ttuṣa / ተፎሃ. ttuy / ተፎሃ. tuṣa* del verb *ሃ. ay* ‘pendre; afectar’ s’utilitza amb un verb en inacomplert per denotar una acció en curs o habitual en el passat, com a *እዘ | ፎፀ. ተፎሃ. ኔተኔዐ.ዐ.ዐ ijṣ n urba ttuṣa ittirar* ‘un nen estava jugant’, *ተፎሃ.ተ ኔጸለለር ttuṣa-t ixddm* ‘ell estava treballant’, *ተፎሃ. ኔፀሃ.ዐ ኔር.ገ.ዐ.ዐ | ttuṣa isyar imḥḍarn* ‘ensenyava als alumnes’. Semblantment, en FIG *ተፎሃ. tuy*, com a *ተፎሃ ኔፀፀ.ዐ.ዐ.ዐ tuy issawal* ‘estava parlant’ / ‘parlava’.
- (b) El verb *-ፀኔዘ-* *-sil-* / *-ፀፎዘ-* *-sul-* ‘continuar, romandre, restar encara, persistir’ s’utilitza com a auxiliar de perífrasi continuativa en acomplert (*-ፀፎዘ-* *-sul-*) amb un verb en inacomplert (també pot estar en acomplert) amb el sentit de ‘continuar fent alguna cosa’, ‘estar encara fent alguna cosa’, com a *እፀፎዘ ሀለለኔ ወ.ዐ ኔፀፀፀፀፀፀል isul Eddi ar issirid* ‘El Eddi s’està banyant encara’.
- (c) El verb *-ገዘ-* *-kl-* ‘passar-se el dia fent alguna cosa’ s’utilitza com a auxiliar de perífrasi continuativa en acomplert, inacomplert o aorist precedit de partícula modal amb un verb en inacomplert amb el sentit de ‘continuar fent alguna cosa’, ‘passar-se el dia fent alguna cosa, no parar de fer alguna cosa’, com a *እገዘዘ ኔተለለፎ ikll ittddu* ‘camina sense parar’, *ወ.ለ ኔገዘ ወ.ለ ኔተለለፎ ad ikll ad ittddu* ‘continuarà caminant’, *ገዘኔህ ተ.ዐ.ገገ.ዐ.ዐ kliy ttazzaly* ‘em passava el dia corrent’ o ‘jo sempre estava corrent’.
- (d) El verb *-ገጸ-* *-zg-* ‘estar establert en un lloc, sojornar’ s’utilitza en acomplert *-ገጸ-* *-zga-* com a auxiliar de perífrasi continuativa amb un verb en inacomplert amb el sentit de ‘estar sempre fent alguna cosa, estar instal·lat en alguna activitat o estat’, com a *እገጸ. ኔተተ.ፀፀ. izga itteassa* ‘sempre està vigilant’.
- (e) El verb *ፀፀፀር qqim* ‘restar, quedar-se’ s’utilitza en acomplert com a auxiliar de perífrasi incoativa amb un verb en inacomplert amb el sentit de ‘posar-se a’, com a *እፀፀፀር ወ.ዐ ኔ.ዘዘ. iqqim ar yalla* ‘es va posar a plorar’. També pot tenir valor continuatiu.
- (f) El verb *ፀፀፀር qqim* ‘restar, quedar-se’ s’utilitza en acomplert com a auxiliar de perífrasi continuativa amb un verb en inacomplert amb el sentit de ‘continuar fent alguna cosa’ o ‘continuar en algun estat’, com a *እፀፀፀር ኔተዐፎ iqqim ittru* ‘continua plorant’. També pot tenir valor incoatiu.

5.2.5. El tema d’inacomplert negatiu

El tema d’inacomplert negatiu no existeix actualment en els tres dialectes majors de l’AS (CLH, MZY i QBYL). En canvi, és ben viu en el conjunt de grup ZNT. Com que, d’una banda, també existeix —i amb el mateix procediment de formació— fora de l’AS, especialment en TRG, ሃDMS i la major part de l’AOR (llevat de SIW), i, d’altra banda, està testimoniats residualment en manuscrits de CLH fins al segle XVIII, es pot assumir que es tracta d’un tema d’herència protoamaziga.

5.2.5.1. Morfologia

El tema d’inacomplert negatiu es forma a partir del tema d’inacomplert (positiu) mitjançant la inserció d’una *-ኔ-* *-i-* apofònica que fa la funció de vocal temàtica. De fet, es tracta del mateix procediment de formació de l’acomplert negatiu a partir de l’acomplert (positiu). Per exemple, a partir del tema d’inacomplert (positiu) *-ተ.ዐ.ዐ-* *-ttaf-* obtenim l’inacomplert negatiu *-ተ.ኔዐ-* *-ttif-*. D’aquesta

manera, els temes aspectuals del verb ⵎⵏ af ‘trobar’ en AS són, d’una banda, CLH-MZY-QBYL (aorist) -ⵎⵏ- -af- ~ (acomplert) -ⵎⵏ- -ufa- ~ (acomplert negatiu) -ⵎⵏ- -ufi- ~ (inacomplert) -ⵎⵏ- -ttafa- / -ⵎⵏ- -ttaf- i, d’altra banda, ZNT (aorist) -ⵎⵏ- -af- ~ (acomplert) -ⵎⵏ- -ufa- ~ (acomplert negatiu) -ⵎⵏ- -ufi- ~ (inacomplert) -ⵎⵏ- -ttaf- ~ (inacomplert negatiu) -ⵎⵏ- -ttif-. No obstant això, en el cos del diccionari consignem únicament els quatre temes verbals que són comuns a tots els components de l’AS, tenint en compte que la formació de l’inacomplert negatiu en els dialectes en què és viu (entre els qual citem RIF, CW, MZB, WRG, FIG) és previsible per la simple substitució que la vocal apofònica amb valor temàtic -a- (o, rarament, -u-) del tema tema d’inacomplert positiu par -i-. El podem trobar en les tres formacions d’inacomplert, encara que la formació amb prefix dental és la més freqüent:

- (i) -ⵎⵏ- -ttakr- ~ -ⵎⵏ- -ttikr- ‘robar’, -ⵎⵏ- -ttazzl- ~ -ⵎⵏ- -ttizzl- ‘córrer’, -ⵎⵏ- -ttawi- ~ -ⵎⵏ- -ttawi- ‘portar’, -ⵎⵏ- -ttawd- ~ -ⵎⵏ- -ttawd- ‘arribar’, -ⵎⵏ- -ttaru- ~ -ⵎⵏ- -ttaru- ‘parir’, -ⵎⵏ- -ttfaq- ~ -ⵎⵏ- -ttfaq- ‘despertar-se’, -ⵎⵏ- -ttaja- ~ -ⵎⵏ- -ttaja- ‘esperar’, -ⵎⵏ- -ttayufu- ~ -ⵎⵏ- -ttayufu- ‘ofegar-se’, -ⵎⵏ- -ttfad- / -ⵎⵏ- -ttfada- ~ -ⵎⵏ- -ttfid- / -ⵎⵏ- -ttfid- ‘tenir set’, -ⵎⵏ- -ttzalla- ~ -ⵎⵏ- -ttzalla- ‘pregar’, -ⵎⵏ- -ttnama- ~ -ⵎⵏ- -ttnama- ‘acostumar-se’, -ⵎⵏ- -ttcawar- ~ -ⵎⵏ- -ttcawar- ‘consultar-se’, RIF -ⵎⵏ- -ttras- ~ -ⵎⵏ- -ttras- ‘tenir cura del bestiar’, -ⵎⵏ- -ttyima- ~ -ⵎⵏ- -ttyima- ‘seure’, -ⵎⵏ- -ttkku- ~ -ⵎⵏ- -ttkku- ‘durar’, -ⵎⵏ- -ttari- ~ -ⵎⵏ- -ttari- ‘escriure’.
- (ii) -ⵎⵏ- -qqaz- ~ -ⵎⵏ- -qqaz- ‘cavar’, -ⵎⵏ- -qqas- ~ -ⵎⵏ- -qqas- ‘voler’, -ⵎⵏ- -qqar- ~ -ⵎⵏ- -qqar- ‘anomenar’, -ⵎⵏ- -qqas- ~ -ⵎⵏ- -qqas- ‘estimar’.
- (iii) -ⵎⵏ- -ssataf- ~ -ⵎⵏ- -ssataf- ‘fer entrar’, -ⵎⵏ- -shawhaw- ~ -ⵎⵏ- -shawhaw- ‘bordar’, -ⵎⵏ- -sskka- ~ -ⵎⵏ- -sskka- ‘fer passar’, -ⵎⵏ- -ssaya- ~ -ⵎⵏ- -ssaya- ‘afectar’, -ⵎⵏ- -ssyar- ~ -ⵎⵏ- -ssyar- ‘ensenyar’.

5.2.5.2. Sintaxi

Els valors aspectuals de l’inacomplert negatiu són exactament els mateixos que els del corresponent positiu. L’única diferència és que l’inacomplert negatiu s’utilitza en negacions i, per tant, va precedit per la negació ⵎⵏ ur ‘no’.

5.3. Diàtesi

- (a) El concepte de “diàtesi” es correspon bàsicament amb el de “veu” en la gramàtica tradicional, en què fa referència a l’oposició activa ~ passiva (o mitjana) que podem trobar a les llengües clàssiques grega i llatina). El concepte de “diàtesi” és més ampli que el de “veu”. Fa referència a totes les modificacions de l’orientació del predicat en relació amb els “arguments” (és a dir els participants del procés). Sovint, la modificació de l’orientació del predicat altera també la valència, és a dir el nombre d’arguments que un verb pot tenir. Així, el català, que només coneix una oposició gramatical entre veu activa (no marcada) i veu passiva (marcada), pot expressar amb procediments diferents les sis modalitats de l’orientació del predicat següents:

1. Diàtesi activa: L’agent fa de subjecte del verb. És monovalent si el verb és intransitiu i bivalent si el verb és transitiu:

el cavall beu aigua
Agent Vact Pacient

2. Diàtesi causativa: L’agent fa de complement directe d’un verb que en la forma primària és intransitiu. L’addició d’un argument converteix el verb en bivalent (almenys):

el pagès fa sortir el cavall
Causa Vcaus Agent

3. Diàtesi factitiva: L’agent fa de complement directe d’un verb que en la forma primària és transitiu. L’addició d’un argument converteix el verb en trivalent. En la següent oració, el tercer argument (*l’aigua*) és implícit:

el pagès abeurà el cavall (és a dir ‘fa que begui aigua’)
Causa Vfac Agent

4. Diàtesi passiva: L’agent és secundari o irrellevant i, quan és explícit, fa de complement agent. La supressió d’un argument converteix el verb en monovalent:

que singularitza l'amazic és que la classe de verbs làbils constitueix una llista de centenars de verbs. No és clar què tenen en comú aquests verbs perquè puguin tenir una dualitat diatètica que la resta de verbs (els purament dinàmics, els purament estatus i els de qualitat) no tenen. En general, sembla que es tracta generalment de verbs que denoten una creació o una transformació i en què el pacient pugui ser més rellevant que l'agent. En tot cas, el fet que una quantitat tan gran de verbs puguin ser transitius o intransitius segons l'orientació del predicat fa que en amazic el concepte de transitivitat sigui poc útil o, en tot cas força làbil.

5.3.1.4. Els verbs de qualitat

Els verbs de qualitat són aquells que expressen qualitats, per la qual cosa tenen en comú amb els estatus l'absència d'un agent. Semànticament, la diferència entre un verb de qualitat i un d'estat és que la qualitat és considerada com a duradora o permanent, mentre l'estat és considerat com a passatger o intermitent. Formalment, és molt freqüent que comencin per ξ - *i*- en el tema d'aorist i, en molts dialectes (en AS bàsicament en QBYL), tenen una conjugació de persona-nombre-gènere característica (§ 5.1.2). Són verbs de qualitat $\xi\mathbb{K}\mathbb{L}\xi\mathbb{H}$ *izwi* 'ésser vermell', $\xi\mathbb{C}\mathbb{H}^\circ\mathbb{O}$ *imyur* 'ésser gran', $\xi\mathbb{H}\mathbb{K}\xi\mathbb{H}$ *iyzif* 'ésser alt' i $\xi\mathbb{C}\mathbb{K}\xi\mathbb{S}$ *imziy* 'ésser petit'.

5.3.2. Diàtesi factitiva/causativa

5.3.2.1. Morfologia

La forma factitiva deriva de la primària mitjançant la prefixació d'un morfema sibilant $-\mathbb{O}-$ *-s-* (lax) o $-\mathbb{O}\mathbb{O}-$ *-ss-* (tens) probablement del mateix origen que el prefix del nom deverbatiu instrumental homònim (§ 3.4.1.1.c).

- (a) La **laxitud o tensió del prefix** sibilant només és predictable per a cada dialecte en particular a partir d'unes regles fonològiques força complicades. Per aquesta raó, en aquest compendi ens limitem a donar unes orientacions generals que permetin si més no observar certes tendències:
- (i) $-\mathbb{O}-$ *-s-* sol aparèixer amb verbs que comencen per consonant, com $\mathbb{X}\mathbb{I}$ *gn* 'gitar-se' → $\mathbb{O}\mathbb{X}\mathbb{I}$ *sgn* 'allitar, acotxar', $\mathbb{M}\mathbb{I}$ *dl* 'cobrir' → $\mathbb{O}\mathbb{M}\mathbb{I}$ *sdl* 'covar', $\mathbb{X}\xi+\mathbb{O}$ *xitr* 'ésser gran' → $\mathbb{O}\mathbb{X}\xi+\mathbb{O}$ *sxitr* 'engrandir', $\mathbb{Z}\mathbb{Z}\xi\mathbb{C}$ *qqim* 'seure' → $\mathbb{O}\mathbb{H}\xi\mathbb{C}$ *syim* 'fer seure', $\mathbb{X}\mathbb{X}.\mathbb{M}\mathbb{I}$ *ggall* 'jurar' → $\mathbb{O}\mathbb{X}\xi\mathbb{M}\mathbb{I}$ *sgill* 'fer jurar'.
- (ii) $-\mathbb{O}\mathbb{O}-$ *-ss-* sol aparèixer amb verbs que comencen per vocal (que no ha de ser present necessàriament a la base primària i que al més sovint canvia a $-\xi-$ *-i-* o a $-\mathbb{O}^\circ-$ *-u-*) i alguns que comencen per consonant, com \mathbb{H} *af* 'ésser millor' → $\mathbb{O}\mathbb{O}\xi\mathbb{H}$ *ssif* 'preferir', $\mathbb{A}\mathbb{H}$ *adf* 'entrar' → $\mathbb{O}\mathbb{O}\xi\mathbb{A}\mathbb{H}$ *ssidf* 'fer entrar', $\mathbb{C}\mathbb{K}$ *amz* 'agafar' → $\mathbb{O}\mathbb{O}\xi\mathbb{C}\mathbb{K}$ *ssimz* 'fer agafar', $\mathbb{O}\mathbb{C}$ *arm* 'tastar' → $\mathbb{O}\mathbb{O}\xi\mathbb{O}\mathbb{C}$ *ssirm* 'fer tastar', $\mathbb{X}\mathbb{M}$ *agl* 'estar penjat' → $\mathbb{O}\mathbb{O}.\mathbb{X}\mathbb{M}$ *ssaql* / $\mathbb{O}\mathbb{O}\xi\mathbb{X}\mathbb{M}$ *ssigl* 'penjar', $\mathbb{H}\mathbb{H}\mathbb{H}$ *ffy* 'sortir' → $\mathbb{O}\mathbb{O}^\circ\mathbb{H}\mathbb{H}$ *ssufy* 'fer sortir', $\mathbb{A}\mathbb{A}^\circ$ *ddu* 'anar' → $\mathbb{O}\mathbb{O}^\circ\mathbb{A}^\circ$ *ssudu* 'fer anar', $++\mathbb{O}$ *ttr* 'demanar' → $\mathbb{O}\mathbb{O}^\circ+\mathbb{O}$ *ssutr* 'demanar amb insistència', $\mathbb{X}^\circ\mathbb{O}$ *ugur* 'caminar' → $\mathbb{O}\mathbb{O}^\circ\mathbb{X}^\circ\mathbb{O}$ *ssugur* 'fer caminar', $\mathbb{K}\mathbb{C}\mathbb{C}$ *kcm* 'entrar' → $\mathbb{O}\mathbb{O}\mathbb{K}\mathbb{C}\mathbb{C}$ *sskcm* 'fer entrar'.
- (b) Fonèticament, és molt freqüent que, en la majoria de dialectes, la sibilant sorda $-\mathbb{O}-$ *-s-* o $-\mathbb{O}\mathbb{O}-$ *-ss-* del prefix factitiu / causatiu s'assimili totalment a $-\mathbb{K}-$ *-z-*, $-\mathbb{K}^\circ-$ *-z-*, $-\mathbb{C}-$ *-c-*, $-\mathbb{I}-$ *-j-* i $-\mathbb{O}^\circ-$ *-s-* quan algun d'aquests sons és una consonant radical (§ 1.2.4.c).
- (i) L'assimilació queda reflectida gràficament quan la consonant que provoca l'assimilació és immediatament contingua al prefix sibilant, com a $\mathbb{K}\mathbb{O}\xi$ *zri* 'passar' → $\mathbb{K}\mathbb{K}\mathbb{O}\xi$ *zzri* 'fer passar', a $\mathbb{K}\mathbb{M}\mathbb{C}$ *zlm* 'estar pelat' → $\mathbb{K}\mathbb{K}\mathbb{M}\mathbb{C}$ *zzlm* 'pelar', $\mathbb{C}\mathbb{A}^\circ$ *çhu* 'escatimar' → $\mathbb{C}\mathbb{C}\mathbb{A}^\circ$ *cçhu* 'convertir en garrepa', $\mathbb{I}\mathbb{M}\mathbb{X}$ *jlx* 'ésser brut' → $\mathbb{I}\mathbb{I}\mathbb{M}\mathbb{X}$ *jjlx* 'embrutar', $\mathbb{O}\mathbb{A}^\circ$ *şhu* 'estar sa' → $\mathbb{O}\mathbb{O}\mathbb{A}^\circ$ *şşhu* 'donar salut'. L'assimilació no sol consumir-se quan la primera radical és tensa, com a $\mathbb{K}\mathbb{K}.\mathbb{M}\mathbb{I}$ *zzall* 'pregar' → $\mathbb{O}\mathbb{O}\mathbb{K}\mathbb{K}.\mathbb{M}\mathbb{I}$ *sszzall* 'fer pregar'.
- (ii) L'assimilació és desestimada gràficament quan és dilatòria, atès que no es produeix sistemàticament a tots els dialectes i parlars (§ 1.2.4.c), però és àmpliament majoritària, com a $\mathbb{I}\mathbb{K}$ *nz* 'ésser a la venda' → $\mathbb{O}\mathbb{O}\mathbb{I}\mathbb{K}$ *ssnz* [z:nz] 'vendre', $\mathbb{M}\mathbb{I}:\mathbb{K}\mathbb{K}$ *lluzzu* 'escampar-se' → $\mathbb{O}\mathbb{M}:\mathbb{K}\mathbb{K}$ *sluzzu* [zluz:u] 'escampar', a $\xi\mathbb{O}\mathbb{K}\xi\mathbb{X}$ *irzig* / $\mathbb{O}\mathbb{K}\xi\mathbb{X}$ *rzig* 'ésser amarg' → $\mathbb{O}\mathbb{O}\xi\mathbb{O}\mathbb{K}\xi\mathbb{X}$ *ssirzg* [z':ir'z'g] 'amargar', $\mathbb{C}\mathbb{C}\mathbb{E}$ *ccd* 'lliscar' → $\mathbb{O}:\mathbb{C}\mathbb{C}\mathbb{E}$ *succd* [ʃ'uf:d'] 'fer lliscar', $\xi+\mathbb{C}$ *itca* 'ha menjat' → $\xi\mathbb{O}\mathbb{O}+\mathbb{C}$ *isstca* [iʃ:ʃe] 'ha donat de menjar', $\xi\mathbb{I}\mathbb{I}$ *ijja* 'fa

- (x) Verb primari (en aorist) $C_1:aC_2(C_3) \rightarrow$ forma factitiva (aorist) $sC_1iC_2(C_3) \sim$ (acomplert) $sC_1uC_2(aC_3) \sim$ (acomplert negatiu) $sC_1uC_2(iC_3) \sim$ (inacomplert) $sC_1iC_2(iC_3) / sC_1aC_2(aC_3)$, com a XX.MI *ggall* ‘jurar’ \rightarrow $-\text{OX}\text{MI}$ - *-sgill-* \sim $-\text{OX}\text{MI}$ - *-sgulla-* \sim $-\text{OX}\text{MI}$ - *-sgulli-* \sim $-\text{OX}\text{MI}$ - *-sgilli-* (al costat de $-\text{OX}\text{MI}$ - *-sgall-* \sim $-\text{OX}\text{MI}$ - *-sgull-* / $-\text{OX}\text{MI}$ - *-sgall-* \sim $-\text{OX}\text{MI}$ - *-sgull-* / $-\text{OX}\text{MI}$ - *-sgall-* \sim $-\text{OX}\text{MI}$ - *-sgalla*) ‘fer jurar’, $\text{XX.H}\text{X}$ *ggafi* ‘remuntar’ \rightarrow $-\text{OX}\text{HX}$ - *-sgifi-* \sim $-\text{OX}\text{HX}$ - *-sgufi-* / $-\text{OX}\text{HX}$ - *-sgafi-* \sim $-\text{OX}\text{HX}$ - *-sgufiy-* / $-\text{OX}\text{HX}$ - *-sgafiy-* \sim $-\text{OX}\text{HX}$ - *-sgify-* / $-\text{OX}\text{HX}$ - *-sgafay-* ‘fer remuntar’, II.M *nnal* ‘posar-se al costat de’ \rightarrow $-\text{OI}\text{MI}$ - *-snil-* \sim $-\text{OI}\text{MI}$ - *-snal-* \sim $-\text{OI}\text{MI}$ - *-snal-* \sim $-\text{OI}\text{MI}$ - *-snili-* ‘posar al costat de’.
- (xi) La consonant tensa de la primera radical del tema del verb primari pot esdevenir laxa en la derivació factitiva, com a $\text{ZV}\text{Z}\text{C}$ *qqim* ‘seure’ \rightarrow $-\text{OY}\text{ZC}$ - *-syim-* \sim $-\text{OY}\text{ZC}$ - *-syim-* \sim $-\text{OY}\text{ZC}$ - *-syimi-* \sim $-\text{OY}\text{ZC}$ - *-syima-* ‘fer seure’, $\text{EE}\text{ZV}\text{Z}\text{C}$ *ttiqq* ‘esclatar’ \rightarrow $-\text{OE}\text{ZV}\text{ZC}$ - *-sdiqq-* \sim $-\text{OE}\text{ZV}\text{ZC}$ - *-sdiqq-* \sim $-\text{OE}\text{ZV}\text{ZC}$ - *-sdiqqis-* \sim $-\text{OE}\text{ZV}\text{ZC}$ - *-sdiqqis-* ‘fer esclatar’.
- (d) Els verbs factitius/causatius tenen un esquema característic de formació del tema d’inacomplert (§ 5.2.4.1.b).

5.3.2.2. Sintaxi

L’amazic gramaticalitza la diàtesi factitiva mitjançant el mateix prefix que la diàtesi causativa:

- (a) A la **diàtesi factitiva** una causa (o un segon agent) fa que l’agent (o l’agent primer) actuï sobre el pacient. El verb primari és transitiu, com a $\text{X}\text{O}\text{O}\text{L}$. $\text{R}\text{O}\text{O}\text{.}\text{O}$ $\text{S}\text{S}\text{X}\text{O}$ *isswa ukssab ayyis* ‘el ramader ha abeurat el cavall’ (*lit* ‘el ramader ha fet que el cavall begui’, se sobreentén que ‘aigua’). Les construccions de “doble acusatiu”, encara que poc freqüents, són possibles en amazic, com a O H - ORG . L . L . L . R . M *ar tn-sskcamn waman akal* ‘l’aigua els fa entrar a la terra’, tot i que el més habitual és que és l’agent (és a dir l’agent primer) passi a ser el complement indirecte de l’oració amb verb factitiu, com a O O . O . XOO . ZVZC . MZO . L *ar asn-issaqra Lquran* ‘els fa llegir l’Alcorà’, que esdevé directe si s’omet el pacient, com a O XOO . ZVZC . $\text{Z}\text{C}\text{L}\text{E}$. O *ar issaqra imhdarn* ‘fa llegir als alumnes’.
- (b) A la **diàtesi causativa** un nou argument fa d’agent, de manera que el subjecte del verb primari esdevé el complement directe de la forma derivada. En amazic, el causatiu té dues funcions:
- (i) Fa derivar un verb transitiu d’un verb primari intransitiu, com a XOO . HY $\text{R}\text{O}\text{O}\text{.}\text{O}$ $\text{S}\text{S}\text{X}\text{O}$ *issufy ukssab ayyis* ‘el ramader fa que el cavall surti’ (\leftarrow HHY *ffy* ‘sortir’).
- (ii) Fa derivar un verb a partir d’un nom o una onomatopeia, de manera que el derivat denominatiu pot ser transitiu, com L . M *awal* ‘paraula’ \rightarrow $\text{O}\text{X}\text{LM}$ *siwl* ‘parlar’, o intransitiu, com HL . O *afunas* ‘bou’ \rightarrow OHL . O *sfunas* ‘ésser bast, ésser maldestre’, O . LL ! *haww!* ‘bub-bub!’ (crit del gos) \rightarrow $\text{O}\text{O}\text{X}\text{LL}$ *shiw* ‘bordar, lladrar’, XO ! *xub!* ‘glup-glup!’ (so del glopeig) \rightarrow OXO . O . X *sxubbi* ‘beure a glops’.

Per aquesta raó, en la tradició amazigòloga hom sol anomenar *factitiva* la forma derivada mitjançant un prefix sibilant *lato sensu*, és a dir tant quan caracteritza un verb efectivament factitiu com quan caracteritza un verb causatiu.

5.3.3. Diàtesi passiva

5.3.3.1. Morfologia

El prefix dental de derivació adopta dues variants principals, $-\text{t}^{\text{t}}\text{-}$ *-ttu-* o $-\text{t}^{\text{t}}\text{L}-$ *-ttwa-*, totes dues comunes a diversos dialectes (la primera és la més freqüent en MZY i CLH, en què també podem trobar $-\text{t}^{\text{t}}\text{S}-$ *-tty-*, $-\text{t}^{\text{t}}\text{Z}-$ *-ttuy-*), mentre la segona és la més freqüent en QBYL i en el grup ZNT. No obstant aquesta tendència, ambdues formes coexisteixen a la majoria de dialectes. En alguns dialectes, els prefixos nasals $-\text{C}\text{C}-$ *-mm-* i $-\text{L}\text{L}-$ *-nn-*, propis dels derivats de reciprocitat i reflexivitat o veu mitjana, poden conferir també valor passiu a alguns verbs. Els models de conjugació més freqüents a la diàtesi passiva són els següents:

- (a) (aorist) $\text{ttu}C_1C_2(C_3) \sim$ (acomplert) $\text{ttu}C_1C_2(C_3) \sim$ (acomplert negatiu) $\text{ttu}C_1iC_2 / \text{ttu}C_1C_2iC_3 \sim$ (inacomplert) $\text{ttu}C_1aC_2 / \text{ttu}C_1C_2aC_3$, com a OLO *bdr* ‘esmentar’ \rightarrow $-\text{t}^{\text{t}}\text{O}\text{L}\text{O}-$ *-ttubdr-* \sim $-\text{t}^{\text{t}}\text{O}\text{L}\text{O}-$ *-ttubdr-* \sim $-\text{t}^{\text{t}}\text{O}\text{L}\text{X}\text{O}-$ *-ttubdir-* \sim $-\text{t}^{\text{t}}\text{O}\text{L}\text{O}$ - *-ttubdar-* ‘ésser esmentat’.
- (b) (aorist) $\text{ttu}C_1C_2u \sim$ (acomplert) $\text{ttu}C_1C_2a \sim$ (acomplert negatiu) $\text{ttu}C_1C_2i \sim$ (inacomplert) $\text{ttu}C_1C_2u$, com a OLO *bdu* ‘encetar, començar’ \rightarrow $-\text{t}^{\text{t}}\text{O}\text{L}\text{O}-$ *-ttubdu-* \sim $-\text{t}^{\text{t}}\text{O}\text{L}\text{O}-$ *-ttubda-* \sim $-\text{t}^{\text{t}}\text{O}\text{L}\text{X}-$ *-ttubdi-* \sim $-\text{t}^{\text{t}}\text{O}\text{L}\text{O}$ - *-ttubdu-* ‘ésser encetat’.

aquest condicionant fonètic), prefix homònim del derivat reflexiu. Els esquemes de derivació de la diàtesi de reciprocitat més freqüents són els següents:

- (a) (aorist) $m(m)C_1(V)C_2aC_3 \sim$ (acomplert) $m(m)C_1(V)C_2aC_3 \sim$ (acomplert negatiu) $m(m)C_1(V)C_2aC_3 \sim$ (inacomplert) $ttmC_1(V)C_2aC_3$, com a $l\text{Ж}y \text{ nzy}$ ‘estirar’ $\rightarrow -\text{C}l\text{Ж}y- -mmnzay- \sim -\text{C}l\text{Ж}y- -mmnzay- \sim -\text{C}l\text{Ж}y- -mmnzay- \sim -\text{C}l\text{Ж}y- -mmnzay- \sim -\text{C}l\text{Ж}y- -mmnzay- \sim -\text{C}l\text{Ж}y- -mmnzay-$ ‘rivalitzar’, $\Theta\Lambda O \text{ bdr}$ ‘esmentar’ $\rightarrow -\text{C}\Theta\Lambda.O- -mbdar- \sim -\text{C}\Theta\Lambda.O- -mbdar- \sim -\text{C}\Theta\Lambda.O- -mbdar- \sim -\text{C}\Theta\Lambda.O- -mbdar- \sim -\text{C}\Theta\Lambda.O- -mbdar-$ ‘esmentar-se mútuament’, $\Theta.EI \text{ bađn}$ ‘conèixer íntimament’ $\rightarrow -\text{C}\Theta.E.I- -mbađan- \sim -\text{C}\Theta.E.I- -mbađan- \sim -\text{C}\Theta.E.I- -mbađan- \sim -\text{C}\Theta.E.I- -mbađan- \sim -\text{C}\Theta.E.I- -mbađan-$ ‘conèixer-se mútuament de manera íntima’, $\Theta.O.l\text{И} \text{ sawl} / \Theta\xi.l\text{И} \text{ siwl}$ ‘parlar’ $\rightarrow -\text{C}\Theta.O.l\text{И}- -msawal- \sim -\text{C}\Theta.O.l\text{И}- -msawal- \sim -\text{C}\Theta.O.l\text{И}- -msawal- \sim -\text{C}\Theta.O.l\text{И}- -msawal-$ ‘dialogar, conversar’, $\mathcal{G}.l\text{O} \text{ cawr}$ ‘consultar’ $\rightarrow -\text{C}\mathcal{G}.l\text{O}- -mcawar- \sim -\text{C}\mathcal{G}.l\text{O}- -mcawar- \sim -\text{C}\mathcal{G}.l\text{O}- -mcawar- \sim -\text{C}\mathcal{G}.l\text{O}- -mcawar-$ ‘consultar-se mútuament’, $\text{Ж}.l\text{O} \text{ zawr}$ ‘blasmar’ $\rightarrow -\text{C}\text{Ж}.l\text{O}- -mzawar- \sim -\text{C}\text{Ж}.l\text{O}- -mzawar- \sim -\text{C}\text{Ж}.l\text{O}- -mzawar- \sim -\text{C}\text{Ж}.l\text{O}- -mzawar-$ ‘blasmar-se mútuament’.
- (b) (aorist) $m(m)C_1aC_2 \sim$ (acomplert) $m(m)C_1aC_2 \sim$ (acomplert negatiu) $m(m)C_1aC_2 \sim$ (inacomplert) $ttmC_1aC_2$, com a $-l\text{И}+ -wt-$ ‘colpir’ $\rightarrow -\text{C}l\text{И}+- -mwat- \sim -\text{C}l\text{И}+- -mwat- \sim -\text{C}l\text{И}+- -mwat- \sim -\text{C}l\text{И}+- -mwat-$ ‘esbatussar-se’.
- (c) (aorist) $m(m)C_1C_2a \sim$ (acomplert) $m(m)C_1C_2a \sim$ (acomplert negatiu) $m(m)C_1C_2a \sim$ (inacomplert) $ttmC_1C_2a$, com a $\text{Ж}O \text{ zr}$ ‘veure’ $\rightarrow -\text{C}\text{Ж}O.- -mmzra- \sim -\text{C}\text{Ж}O.- -mmzra- \sim -\text{C}\text{Ж}O.- -mmzra- \sim -\text{C}\text{Ж}O.- -mmzra-$ ‘veure’s mútuament’, $\text{И}O \text{ yr}$ ‘cridar’ $\rightarrow -\text{C}\text{И}O.- -mmyra- \sim -\text{C}\text{И}O.- -mmyra- \sim -\text{C}\text{И}O.- -mmyra- \sim -\text{C}\text{И}O.- -mmyra-$ ‘cridar-se mútuament’, $l\text{И} \text{ ny}$ ‘matar’ $\rightarrow -\text{C}l\text{И}y.- -mmnya- \sim -\text{C}l\text{И}y.- -mmnya- \sim -\text{C}l\text{И}y.- -mmnya- / -\text{C}l\text{И}y\xi.- -mmnyi- \sim -\text{C}l\text{И}y.- -mmnya-$ ‘matar-se mútuament’.
- (d) (aorist) $m(m)C_1C_2u \sim$ (acomplert) $m(m)C_1C_2a \sim$ (acomplert negatiu) $m(m)C_1C_2i \sim$ (inacomplert) $ttmC_1C_2u$, com a $O\text{Ж}^\circ \text{ rzu}$ ‘cercar’ $\rightarrow -\text{C}O\text{Ж}^\circ.- -mrzu- \sim -\text{C}O\text{Ж}^\circ.- -mrza- \sim -\text{C}O\text{Ж}^\circ\xi.- -mrzi- \sim -\text{C}O\text{Ж}^\circ.- -mrzu-$ ‘cercar-se mútuament’, $\text{K}E^\circ \text{ řdu}$ ‘vigilar’ $\rightarrow -\text{C}\text{K}E^\circ.- -mmřdu- \sim -\text{C}\text{K}E^\circ.- -mmřda- \sim -\text{C}\text{K}E^\circ\xi.- -mmřdi- \sim -\text{C}\text{K}E^\circ.- -mmřdu-$ ‘vigilar-se mútuament’.
- (e) (aorist) $myaC_1a(C_2) \sim$ (acomplert) $myaC_1a(C_2) \sim$ (acomplert negatiu) $myaC_1a(C_2) \sim$ (inacomplert) $ttmyaC_1a(C_2)$, com a $\Theta\Theta\xi \text{ bbi}$ ‘tallar’ $\rightarrow -\text{C}\xi.\Theta\Theta.\xi- -myabbay- \sim -\text{C}\xi.\Theta\Theta.\xi- -myabbay- \sim -\text{C}\xi.\Theta\Theta.\xi- -myabbay- \sim -\text{C}\xi.\Theta\Theta.\xi- -myabbay-$ ‘tallar-se mútuament’, $\circ\text{X}O \text{ agr}$ ‘ésser més gran, superar’ $\rightarrow -\text{C}\xi.\text{X}O.- -myagar- \sim -\text{C}\xi.\text{X}O.- -myagar- \sim -\text{C}\xi.\text{X}O.- -myagar- \sim -\text{C}\xi.\text{X}O.- -myagar-$ ‘ésser desigual’, $\circ\text{K}O \text{ akr}$ ‘robar’ $\rightarrow -\text{C}\xi.\text{K}O.- -myakar- \sim -\text{C}\xi.\text{K}O.- -myakar- \sim -\text{C}\xi.\text{K}O.- -myakar- \sim -\text{C}\xi.\text{K}O.- -myakar-$ ‘robar-se mútuament’, $\circ\text{U}E \text{ awđ}$ ‘arribar’ $\rightarrow -\text{C}\xi.\text{U}E.- -myawad- \sim -\text{C}\xi.\text{U}E.- -myawad- \sim -\text{C}\xi.\text{U}E.- -myawad- \sim -\text{C}\xi.\text{U}E.- -myawad-$ ‘unir-se’, $\circ\text{H} \text{ af}$ ‘trobar’ $\rightarrow -\text{C}\xi.\text{H}.- -myafa- \sim -\text{C}\xi.\text{H}.- -myafa- \sim -\text{C}\xi.\text{H}.- -myafa- \sim -\text{C}\xi.\text{H}.- -myafa-$ ‘trobar-se mútuament’.
- (f) (aorist) $myiC_1iC_2 \sim$ (acomplert) $myiC_1iC_2 \sim$ (acomplert negatiu) $myiC_1iC_2 \sim$ (inacomplert) $ttmyiC_1iC_2$, com a $\xi\Lambda\xi O \text{ idir}$ ‘viure, existir’ $\rightarrow -\text{C}\xi\xi\Lambda\xi O.- -myidir- \sim -\text{C}\xi\xi\Lambda\xi O.- -myidir- \sim -\text{C}\xi\xi\Lambda\xi O.- -myidir- \sim -\text{C}\xi\xi\Lambda\xi O.- -myidir-$ ‘conviure, coexistir’.
- (g) (aorist) $m(m)C_1C_2C_3 \sim$ (acomplert) $m(m)C_1C_2C_3 \sim$ (acomplert negatiu) $m(m)C_1C_2iC_3 \sim$ (inacomplert) $ttmC_1C_2aC_3$, com a $\Theta O\text{Ж} \text{ brz}$ ‘fer una ràtzia’ $\rightarrow -\text{C}\Theta O\text{Ж}- -mbrz- \sim -\text{C}\Theta O\text{Ж}- -mbrz- \sim -\text{C}\Theta O\text{Ж}- -mbrz- \sim -\text{C}\Theta O\text{Ж}- -mbrz-$ ‘saquejar-se mútuament’.
- (h) (aorist) $myuC_1aC_2 \sim$ (acomplert) $myuC_1aC_2 \sim$ (acomplert negatiu) $myuC_1aC_2 \sim$ (inacomplert) $ttmyuC_1aC_2$, com a $-\text{C}\xi^\circ\Theta\Theta.O.- -myussan- \sim -\text{C}\xi^\circ\Theta\Theta.O.- -myussan- \sim -\text{C}\xi^\circ\Theta\Theta.O.- -myussan- \sim -\text{C}\xi^\circ\Theta\Theta.O.- -myussan-$ ‘conèixer-se mútuament’.
- (i) (aorist) $n(n)C_1C_2aC_3 \sim$ (acomplert) $n(n)C_1C_2aC_3 \sim$ (acomplert negatiu) $n(n)C_1C_2aC_3 \sim$ (inacomplert) $ttnC_1C_2aC_3$, com a $\Theta\Lambda\text{X} \text{ bđg}$ ‘mullar’ \rightarrow (aorist) $-\text{C}\Theta\Lambda.\text{X}- -nnbdag- \sim$ (acomplert) $-\text{C}\Theta\Lambda.\text{X}- -nnbdag- \sim$ (acomplert negatiu) $-\text{C}\Theta\Lambda.\text{X}- -nnbdag- \sim$ (inacomplert) $-\text{C}\Theta\Lambda.\text{X}- -nnbdag-$ ‘mullar-se mútuament’.
- (j) (aorist) $n(n)C_1C_2u \sim$ (acomplert) $n(n)C_1C_2a \sim$ (acomplert negatiu) $n(n)C_1C_2i \sim$ (inacomplert) $ttnC_1C_2u$, com a $\Theta E^\circ \text{ bđu}$ ‘separar’ \rightarrow (aorist) $\text{CL}\text{И} -\text{C}\Theta E^\circ.- -nnbđu- \sim$ (acomplert) $-\text{C}\Theta E^\circ.- -nnbđa- \sim$ (acomplert negatiu) $-\text{C}\Theta E^\circ\xi.- -nnbđi- \sim$ (inacomplert) $-\text{C}\Theta E^\circ.- -nnbđu-$ ‘separar-se mútuament’.

5.3.4.2. Sintaxi

La diàtesi recíproca requereix en la major part dels casos un subjecte múltiple, per la qual cosa les formes derivades recíproques no solen conjugar-se més que en plural. Els agents múltiples són alhora pacients d'una acció mútua, com a $\text{E}\text{S}\text{.}\text{L}\text{.}\text{M}\text{I}\ \text{O}\ \text{t}\text{:}\text{H}\text{H}\text{O}$. *myawaln s tuffra* 's'han casat en secret'. Ara bé, és possible trobar alguna forma recíproca conjugada en singular seguida d'un complement circumstancial de companyia, com a $\text{E}\text{C}\text{.}\text{X}\text{X}\text{.}\text{O}\ \text{A}\ \text{:}\text{C}\text{A}\text{.}\text{R}\text{K}\text{"}\text{M}\text{.}\text{I}\text{I}\text{O}$ *immaggar d umddakk^w-l-nns* 'ha quedat amb el seu amic', $\text{E}\text{C}\text{:}\text{I}\text{.}\text{S}\ \text{C}\text{:}\text{X}\text{.}\ \text{A}\ \text{O}\text{:}\text{O}\text{:}$ *imyannay Muħa d Bassu* 'en Muħa s'ha vist amb en Bassu', $\text{t}\text{C}\text{O}\text{:}\text{L}\text{.}\text{M}\ \text{h}\text{E}\text{G}\text{.}\ \text{A}\ \text{H}\text{.}\text{E}\text{E}\text{C}$ *tmsawal Eica d Faṭim* 'la Âixa ha conversat amb la Faṭim'.

5.3.5. Diàtesi reflexiva/mitjana

5.3.5.1. Morfologia

La derivació reflexiva, que adopta en AS al més sovint el prefix de derivació nasal alveolar -ll- -nn- o -l- -n- (també podem trobar el bilabial -cc- -mm- i -C- -m-) és la menys productiva de totes, fins al punt que, modernament, la construcció reflexiva perifràstica li ha pres la preferència. En alguns casos, l'antic prefix nasal alveolar s'ha fossilitzat com a primera radical del lexema verbal, tal com ha passat amb IKO *nkr* 'aixecar-se', IYM *nɣl* 'vessar-se', IOO *nsr* 'desfer-se, deslligar-se', IX *nz* 'vendre's, estar venut', IX *anz* / $\text{Z}\text{N}\text{T}\ \text{E}\text{I}\text{X}$ *inz* (TRG *ənəz*) 'inclinat-se', $\text{I}\text{X}\text{X}\text{:}$ *nngzu* 'interrompre's', $\text{I}\text{E}\text{:}\text{E}$ *nɔdɔd* 'enganxar-se', $\text{I}\text{H}\text{:}\text{H}\text{A}$ *nfufd* 'propagar-se', $\text{I}\text{:}\text{R}\text{C}\text{:}$ *nnukmu* 'estar trasbalsat', $\text{I}\text{:}\text{Y}\text{G}\text{H}$ *nnuycf* 'estar malenconiós', $\text{I}\text{:}\text{O}\text{X}$ *nnurz* 'necessitar', $\text{C}\text{L}\text{H}\ \text{C}\text{C}\text{:}\text{M}\text{M}\text{X}$ *mmullz* 'luxar-se', $\text{I}\text{X}\text{X}\text{C}$ *nnzgm* 'preocupar-se, inquietar-se, neguitejar-se' (cf. $\text{Z}\text{N}\text{G}\ \text{əz}\text{gə}\text{m}$ 'reflexionar') i molts altres verbs, que ja no són percebuts pels parlants com a derivats reflexius, especialment quan el verb primari ha quedat obsolet.

- (a) Prefixació de -ll- -nn- o -l- -n-, com a $\text{E}\text{O}\ \text{d}\text{r}$ 'caure' → - IEO - -*ndr*- ~ - IEO - -*ndr*- ~ - $\text{I}\text{E}\text{X}\text{O}$ - -*ndir*- ~ - $\text{I}\text{E}\text{E}\text{O}$ - -*nṭṭr*- 'caure sobre si mateix, esfondrar-se, decandir-se', $\text{O}\text{R}\text{M}\ \text{akl}$ 'trepitjar' → - $\text{I}\text{:}\text{R}\text{R}\text{M}$ - -*nnukkl*- ~ - $\text{I}\text{:}\text{R}\text{R}\text{M}$ - -*nnukkl*- ~ - $\text{I}\text{:}\text{R}\text{R}\text{E}\text{M}$ - -*nnukkil*- ~ - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{R}\text{R}\text{:}\text{M}$ - -*ttnukkul*- 'ensopegar', $\text{R}\text{O}\text{H}\ \text{krf}$ 'travar' → - $\text{I}\text{R}\text{O}\text{:}\text{H}$ - -*nnkraf*- ~ - $\text{I}\text{R}\text{O}\text{:}\text{H}$ - -*nnkraf*- ~ - $\text{I}\text{R}\text{O}\text{:}\text{H}$ - -*nnkraf*- ~ - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{R}\text{O}\text{:}\text{H}$ - -*ttnkraf*- 'paralitzar-se', $\text{G}\text{G}\text{E}\ \text{cc}\text{d}$ 'lliscar' → - $\text{I}\text{:}\text{G}\text{G}\text{E}$ - -*nnuccd*- ~ - $\text{I}\text{:}\text{G}\text{G}\text{E}$ - -*nnuccd*- ~ - $\text{I}\text{:}\text{G}\text{G}\text{E}$ - -*nnuccd*- ~ - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{G}\text{G}\text{:}\text{E}$ - -*ttnuccud*- 'esquitllar-se, esmunyir-se', $\text{O}\text{O}\text{X}\ \text{rbz}$ 'aixafar, esclafar' → - $\text{I}\text{O}\text{O}\text{X}$ - -*nnrbz*- ~ - $\text{I}\text{O}\text{O}\text{X}$ - -*nnrbz*- ~ - $\text{I}\text{O}\text{O}\text{E}\text{X}$ - -*nnrbiz*- ~ - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{O}\text{O}\text{:}\text{X}$ - -*ttnrbaz*- 'aixafar-se, esclafar-se', - HHO - -*ffr*- 'amagar' → - $\text{I}\text{:}\text{H}\text{H}\text{O}$ - -*nnuffr*- ~ - $\text{I}\text{:}\text{H}\text{H}\text{O}$ - -*nnuffr*- ~ - $\text{I}\text{:}\text{H}\text{H}\text{E}\text{O}$ - -*nnuffir*- ~ - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{H}\text{H}\text{:}\text{O}$ - -*ttnuffur*- 'amagar-se', $\text{O}\text{E}\text{:}\ \text{a}\text{d}\text{u}$ 'plegar, enrotllar' → - $\text{I}\text{:}\text{E}\text{:}$ - -*nnuḍu*- ~ - $\text{I}\text{:}\text{E}\text{:}$ - -*nnuḍa*- ~ - $\text{I}\text{:}\text{E}\text{E}$ - -*nnuḍi*- ~ - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{E}\text{:}$ - -*ttnuḍu*- 'doblegar-se, plegar-se, enrotllar-se', $\text{R}\text{C}\text{O}\ \text{kms}$ 'embolicar, apilotar' → (aorist) - $\text{I}\text{R}\text{:}\text{C}\text{C}\text{O}$ - -*nkumms*- ~ - $\text{I}\text{R}\text{:}\text{C}\text{C}\text{O}$ - -*nkumms*- ~ - $\text{I}\text{R}\text{:}\text{C}\text{C}\text{E}\text{O}$ - -*nkummis*- ~ - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{I}\text{R}\text{:}\text{C}\text{C}\text{:}\text{O}$ - -*ttnkummus*- 'arraular-se, arripir-se, fer-se una bola', $\text{H}\text{:}\text{R}\text{R}\text{:}\ \text{fukku}$ 'acabar' → - $\text{I}\text{H}\text{:}\text{R}\text{R}\text{:}$ - -*nfukku*- ~ - $\text{I}\text{H}\text{:}\text{R}\text{R}\text{:}$ - -*nfakka*- ~ - $\text{I}\text{H}\text{:}\text{R}\text{R}\text{:}$ - -*nfakka*- ~ - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{I}\text{H}\text{:}\text{R}\text{R}\text{:}$ - -*ttnfukku*- 'acabar-se', $\text{X}\text{E}\text{A}\text{A}\text{E}\ \text{giddi}$ 'igualar' → - $\text{I}\text{X}\text{E}\text{A}\text{A}\text{E}$ - -*ngiddi*- ~ - $\text{I}\text{X}\text{E}\text{A}\text{A}\text{E}$ - -*ngiddi*- ~ - $\text{I}\text{X}\text{E}\text{A}\text{A}\text{E}$ - -*ngiddi*- ~ - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{I}\text{X}\text{E}\text{A}\text{A}\text{E}$ - -*ttngiddi*- 'aplanar-se', $\text{O}\text{X}\text{C}\ \text{rzm}$ 'obrir; deixar anar' → - $\text{I}\text{:}\text{O}\text{X}\text{C}$ - -*nnurz*m- ~ - $\text{I}\text{:}\text{O}\text{X}\text{C}$ - -*nnurz*m- ~ - $\text{I}\text{:}\text{O}\text{X}\text{E}\text{C}$ - -*nnurz*m- ~ - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{I}\text{:}\text{O}\text{X}\text{:}\text{C}$ - -*ttnurzum*- 'obrir-se; deslligar-se, deixar-se anar, escapar-se', $\text{V}\text{Z}\text{A}\ \text{qqd}$ 'cauteritzar' → - IVA - -*nyd*- ~ - IVA - -*nyd*- ~ - $\text{I}\text{V}\text{E}\text{A}$ - -*nyid*- ~ - $\text{I}\text{V}\text{Z}\text{A}$ - -*nqqd*- / - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{I}\text{V}\text{:}\text{A}$ - -*ttnyad*- 'reduir-se a pols, polvoritzar-se', $\text{X}\text{"}\text{A}\text{C}\ \text{g}\text{"}\text{dm}$ 'capgirar, posar de cap per avall' → - $\text{I}\text{X}\text{"}\text{A}\text{C}$ - -*nng}\text{"}\text{dm}*- ~ - $\text{I}\text{X}\text{"}\text{A}\text{C}$ - -*nng}\text{"}\text{dm}*- ~ - $\text{I}\text{X}\text{"}\text{A}\text{E}\text{C}$ - -*nng}\text{"}\text{dim}*- ~ - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{I}\text{X}\text{"}\text{A}\text{:}\text{C}$ - -*ttng}\text{"}\text{dam}*- 'capgirar-se, caure de bocaterrosa', $\text{X}\text{E}\ \text{gd}$ 'ofegar-se, negar-se, ennuegar-se' → - IXE - -*ngd*- ~ - IXE - -*ngd*- ~ - IXE - -*ngid*- ~ - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{I}\text{X}\text{:}\text{E}$ - -*ttngad*- / - $\text{I}\text{X}\text{X}\text{E}$ - -*nggd*- 'ofegar-se, negar-se; mullar-se, amarar-se, estar amarat, estar xop', $\text{X}\text{X}\text{X}\ \text{ggz}$ 'baixar, davallar, descendir' → - $\text{I}\text{X}\text{X}\text{X}$ - -*nggz*- ~ - $\text{I}\text{X}\text{X}\text{X}$ - -*nggz*- ~ - $\text{I}\text{X}\text{X}\text{E}\text{X}$ - -*nggiz*- ~ - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{I}\text{X}\text{X}\text{:}\text{X}$ - -*ttnggaz*- / - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{I}\text{X}\text{X}\text{:}\text{X}$ - -*ttnggz*- 'saltar, saltironejar, botre, rebotar, botar', $\text{H}\text{O}\text{:}\ \text{fru}$ 'pagar, liquidar (un deute)' → - $\text{C}\text{L}\text{H}\ \text{I}\text{H}\text{O}\text{:}$ - -*nnfru*- ~ - $\text{I}\text{H}\text{O}\text{:}$ - -*nnfra*- ~ - $\text{I}\text{H}\text{O}\text{E}$ - -*nnfri*- ~ - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{I}\text{H}\text{O}\text{:}$ - -*ttnfru*- 'resoldre's (un problema)', $\text{H}\text{O}\text{Y}\ \text{fry}$ 'torçar-se, estar tort' → - $\text{I}\text{H}\text{O}\text{Y}$ - -*nnfry*- ~ - $\text{I}\text{H}\text{O}\text{Y}$ - -*nnfry*- ~ - $\text{I}\text{H}\text{O}\text{E}\text{Y}$ - -*nnfry*- ~ - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{I}\text{H}\text{O}\text{:}\text{Y}$ - -*ttnfry*- 'torçar-se', $\text{H}\text{O}\text{O}\ \text{fsr}$ 'estendre' → - $\text{I}\text{H}\text{O}\text{O}$ - -*nnfsr*- ~ - $\text{I}\text{H}\text{O}\text{O}$ - -*nnfsr*- ~ - $\text{I}\text{H}\text{O}\text{E}\text{O}$ - -*nnfsir*- ~ - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{I}\text{H}\text{O}\text{:}\text{O}$ - -*ttnfsar*- 'ajeure's, estirar-se, jeure', $\text{H}\text{O}\text{E}\ \text{fsi}$ 'fondre's' → - $\text{I}\text{H}\text{O}\text{E}$ - -*nnfsi*- ~ - $\text{I}\text{H}\text{O}\text{E}$ - -*nnfsi*- ~ - $\text{I}\text{H}\text{O}\text{E}\text{S}$ - -*nnfsiy*- ~ - $\text{t}\text{t}\text{:}\text{I}\text{H}\text{O}\text{:}\text{E}$ - -*ttnfsay*-

